

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE HOOGSTRAAT (NRS. 6- 8) TE OUDENAARDE (PROV. OOST- VLAANDEREN)

ARCHEOLOGIENOTA

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 1086

Rapport opgemaakt door: Maarten Praet

Derbystraat 51

9051 Gent

november 2019

Dossiernr. 27103.R.01 (intern)

Projectode: 2019J263 (bureaustudie)

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Hoogstraat (nrs. 6-8) te Oudenaarde (prov. Oost-Vlaanderen)

Auteur

Maarten Praet

Projectnummer

- 27103 (intern)
- Bureaustudie: 2019J263 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en datum

Gent, november 2019

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 1086

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	29/10/2019	Interne draft
v1	30/10/2019	Externe draft
v2	04/11/2019	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Maarten Praet
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Verslag van resultaten.....	8
1	Inleiding.....	8
1.1	Thesaurus	8
1.2	Administratieve gegevens	8
1.3	Doel van het onderzoek	8
1.4	Aanleiding van het onderzoek.....	9
1.5	Afbakening onderzoeksgebied	10
1.6	Onderzoeksstrategie	11
2	Aard van de bedreiging	12
2.1	Huidige situatie	12
2.2	Toekomstige situatie	19
3	Assessmentrapport: landschappelijke analyse	21
3.1	Topografische situering.....	21
3.2	Bodemkundige en geomorfologische situering	23
4	Assessmentrapport: archeologische voorkennis	28
4.1	Historische en archeologische situering	29
4.2	Archeologienota's waarvan reeds akte genomen werd	50
5	Besluit.....	51
5.1	Interpretatie en datering.....	51
5.2	Samenvatting en potentieel tot kennisvermeerdering.....	52
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	53
7	Bibliografie	54

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Het studiegebied weergegeven op de archeologische zone (historische stadskern van Oudenaarde) en een orthofoto (2018) (Geopunt 2019).....	9
Figuur 2: Orthofoto (2018) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)	10
Figuur 3: GRB met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019).....	11
Figuur 4: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019).....	12
Figuur 5: Foto van de bebouwing aan Hoogstraat 6-8 met op de voorgrond de verhardingen. Genomen richting oostzijde (Hoogstraat). Links en centraal: huisnr. 8 / Rechts: huisnr. 6 (ABO nv 24/10/2019)	13
Figuur 6: Foto van de verhardingen met links huisnr. 6 (genomen richting westzijde) (ABO nv 24/10/2019)	13
Figuur 7: Foto's van de kelders ter hoogte van Hoogstraat 6 (zuiden van het studiegebied) (ABO nv 24/10/2019)	14
Figuur 8: Foto van de kelder ter hoogte van Hoogstraat 8 (oosten van het studiegebied) (ABO nv 24/10/2019)	15
Figuur 9: Foto's van de kelder ter hoogte van Hoogstraat 8 (noordoosten studiegebied) (ABO nv 24/10/2019)	16
Figuur 10: GRB met aanduiding van vermoedelijke ligging kruipkelder met aanduiding van het studiegebied en de geplande werkzaamheden weergegeven op het GRB (Geopunt 2019).....	17
Figuur 11: Foto van de verhardingen met aanduiding van de kruipkelder (ABO nv 24/10/2019)	18
Figuur 12: Grondplan van de nieuwe toestand (Initiatiefnemer 2019)	20
Figuur 13: Topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019).....	21
Figuur 14: DTM (1m) en hillshade met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)	22
Figuur 15: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)	23
Figuur 16: Representatief profiel voor de stratigrafie ter hoogte van de markt van Oudenaarde (Crombé et al. 2018)	24
Figuur 17: Foto van een representatief profiel ter hoogte van de Markt van Oudenaarde (Crombé et al. 2018)	24
Figuur 18: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019).....	25
Figuur 19: Quartairgeologische sequentie (type 3c) ter hoogte van het studiegebied (Geopunt 2019)	26
Figuur 20: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)	26
Figuur 21: Silexartefacten uit het duinenzand (boven) en (post-)middeleeuwse kuilen (onder) (Crombé et al. 2018)	29
Figuur 22: Romeinse CAI-meldingen weergegeven op een GRB (Geopunt 2019; Centraal Archeologische Inventaris 2019).....	30
Figuur 23: Overzichtskaart van de verschillende omwallingsfasen en archeologisch onderzoek te Oudenaarde. A. Schelde; B. Mogelijk tracé oudste stadswal van Oudenaarde; C. oudste stadswal van Pamele; D. laatmiddeleeuwse omwalling; E. burcht van de heren van Oudenaarde-Pamele; F. Vismarkt; G. Grote Markt; H. Sint-Walburgakerk; I. O.-L.-Vrouwkerk van Pamele. 1. Sleuf Grote Markt (1995); 2. Sleuf Hoogstraat (1995); 3. Sleuf Hoogstraat 7-13	

(2006/2007); 4. Grote Markt 13 (1991); 5. Sint-Walburgakerk (2008); 6. Vleeshuis (1990); 7. Meerspoort (2000); 8. Huis de Lalaing (1988) (Callebaut et al. 2012)	31
Figuur 24: Luchtfoto van de ronde toren van het kasteel van de heren van Oudenaarde-Pamele (Callebaut et al. 2012)	32
Figuur 25: CAI-meldingen weergegeven op het GRB aan de Hoogstraat (Oudenaarde) (Geopunt 2019; Centraal Archeologische Inventaris 2019)	33
Figuur 26: Overzichtsfoto van de opgraving aan Hoogstraat 3 met rechts een wenteltrap aan de Lakenhal (Ameels 2013b)	34
Figuur 27: Ophogingspakketten en vloerniveaus aan de Hoogstraat 5 (Ameels 2013b)	34
Figuur 28: Een werktuig hamermodel (links), pijlpunt (centraal) en fragmenten van een maliënkolder (rechts) uit een 15de-eeuwse smidse aan de Hoogstraat 5 (Ameels 2013b)	35
Figuur 29: Foto van een 14de-eeuwse pottenbakkersoven aan het Huis de Lalaing duiden op artisanale activiteiten op de rechteroever (Callebaut et al. 2012)	36
Figuur 30: Overzicht van de CAI-meldingen in de directe omgeving van het studiegebied weergegeven op een orthofoto (2018) (Centraal Archeologische Inventaris 2019; Geopunt 2019)	37
Figuur 31: Alle CAI-meldingen binnen de historische stadskern van Oudenaarde weergegeven op het GRB (Geopunt 2019)	38
Figuur 32: Deventerkaart (midden 16de eeuw) van Oudenaarde met aanduiding van het studiegebied (Koninklijke Bibliotheek Brussel 2019)	41
Figuur 33: Detail van de Deventerkaart (midden 16de eeuw) van Oudenaarde met aanduiding van het studiegebied (Koninklijke Bibliotheek Brussel 2019)	42
Figuur 34: Flandria Illustrata van Sanderus (17de eeuw) met aanduiding van het studiegebied (Universiteitsbibliotheek Gent 2019)	43
Figuur 35: Vastgesteld bouwkundig erfgoed en beschermde monumenten weergegeven op het GRB (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019; Geopunt 2019)	44
Figuur 36: Bovenaanzicht van de maquette van Nézot (1747) met aanduiding van het studiegebied (ErfgoedInzicht 2019)	45
Figuur 37: Detailfoto's van de maquette van Nézot (1747) met aanduiding van het studiegebied (ErfgoedInzicht 2019)	46
Figuur 38: Villaretkaart (1745-1748) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019) ...	47
Figuur 39: Ferrariskaart (1770-1778) met aanduiding van het studiegebied en de geplande werkzaamheden (Geopunt 2019)	47
Figuur 40: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het studiegebied en de geplande werkzaamheden (Geopunt 2019)	48
Figuur 41: Kaart van Oudenaarde met gebouwen bezet door Duitse officieren (geraadpleegd op 24/10/2019 via http://www.le-petit-bruges.be/html_LPB_geschiedenis/oorlog.html ; uit de tentoonstelling 'Stad onder Vuur')	49
Figuur 42: Archeologienota's in de omgeving weergegeven op het GRB (Geopunt 2019)	50

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Tabel met geraadpleegde bronnen.....	28
Tabel 2: Overzichtstabel van de CAI-meldingen in de directe omgeving (Centraal Archeologische Inventaris 2019).....	40
Tabel 3: Tabel met archeologienota's in de omgeving van het studiegebied (Agentschap Onroerend Erfgoed 2018)	50

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Oudenaarde, historische stadskern, middeleeuwen, archeologische zone

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2019J263
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
Straat + nr.:	Hoogstraat nrs. 6-8
- Postcode :	9700
- Fusiegemeente :	Oudenaarde
- Land :	België
Lambertcoördinaten (EPSG:31370)	xMin/xMax: yMin/yMax:
Kadaster	
Gemeente :	Oudenaarde
- Afdeling :	1
- Sectie :	B
- Percelen :	78h2; 78k2

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

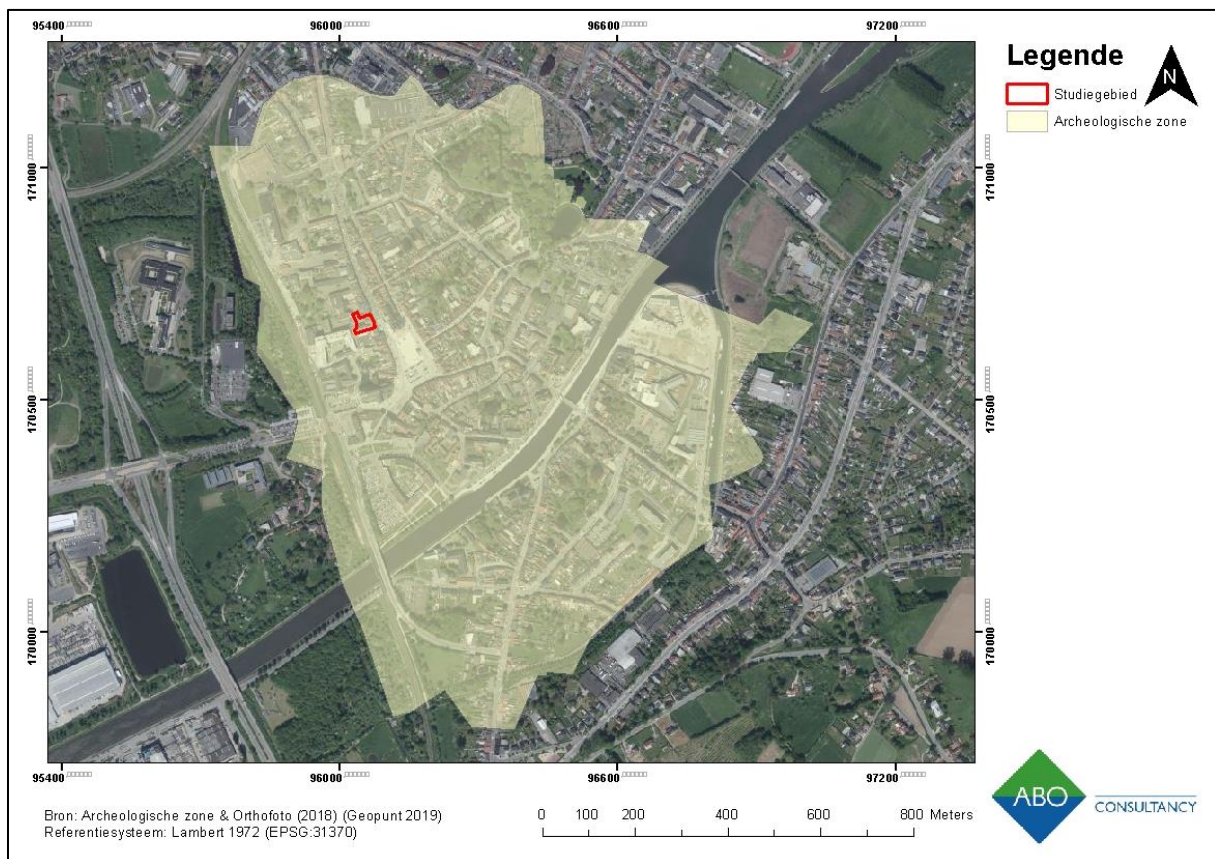
Het doel van de archeologienota is nagaan in welke mate archeologisch relevante lagen bedreigd worden door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Het doel van dit onderzoek was drieledig. Ten eerste werd op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede werd nagegaan hoe goed deze archeologische resten zijn bewaard en in hoeverre ze zijn bedreigd door de geplande bouwwerken. Ten derde werd nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek; *in situ* bewaring of vrijgave van het terrein.

1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen aan de Hoogstraat nrs. 6-8 (Oudenaarde).

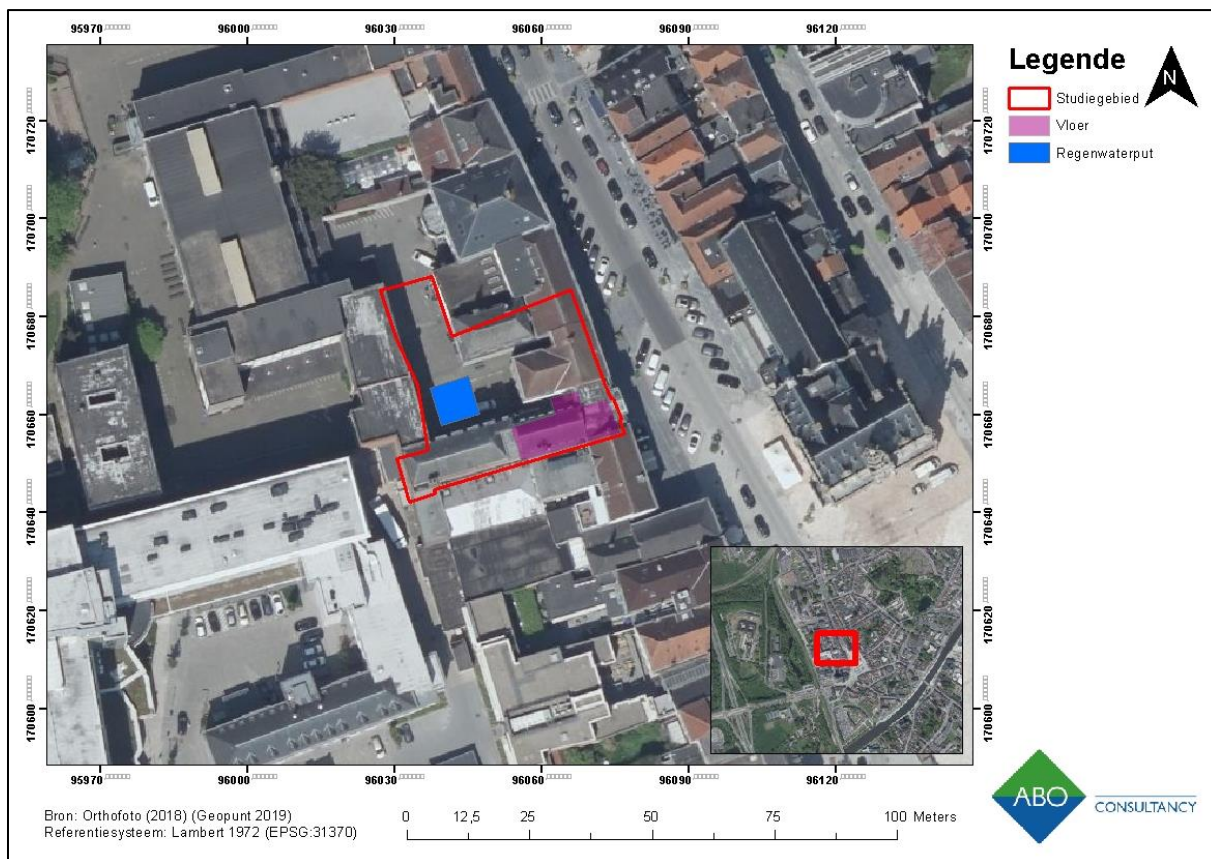
Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de grens van 300m² overschrijdt (ca. 1.317m²) binnen een archeologische zone en de ingreep in de bodem de grens van 100m² (ca. 235m²) overschrijdt, binnen een archeologische zone, moet er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet voorafgaand aan een aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Hierbij wordt bijgevolg een archeologienota opgemaakt op basis van een bureauonderzoek.

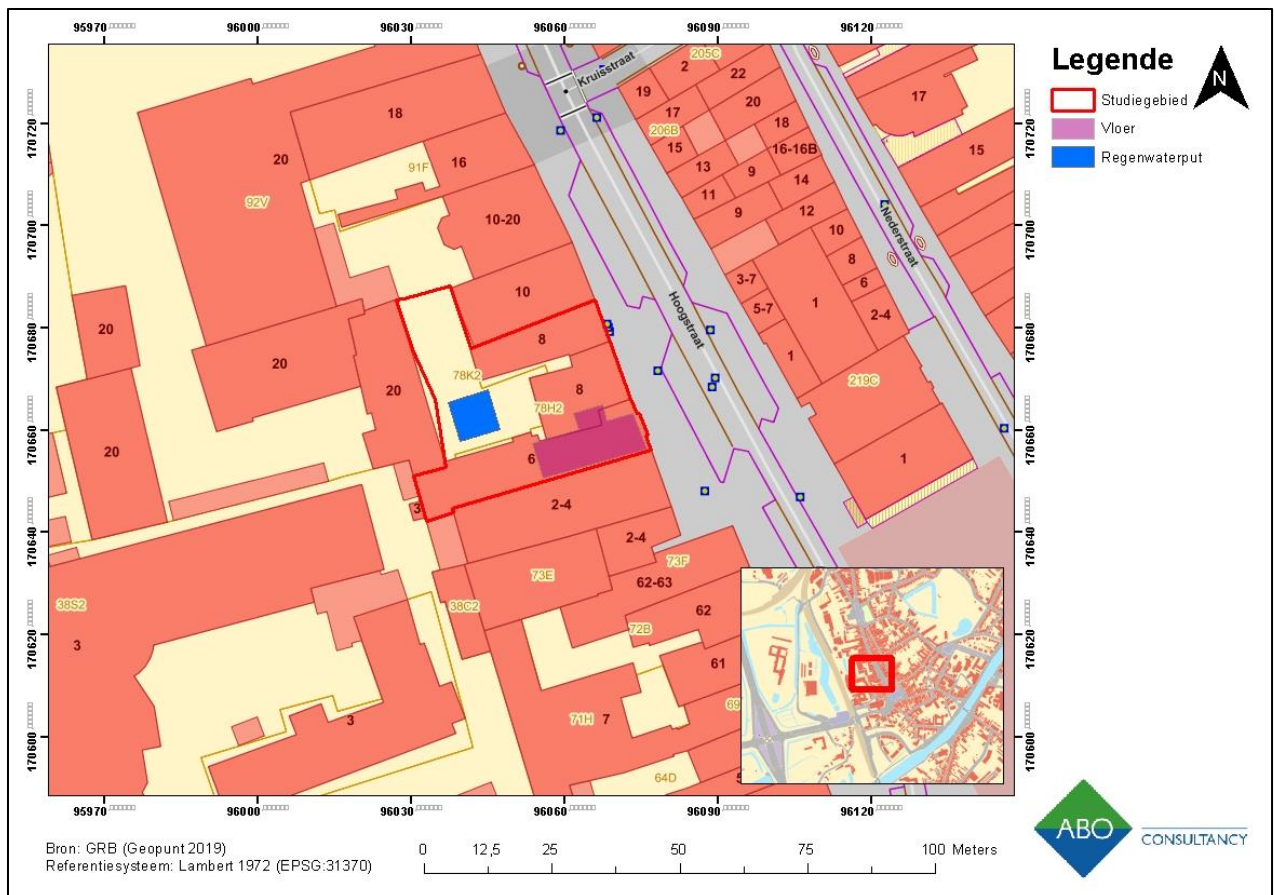
Figuur 1: Het studiegebied weergegeven op de archeologische zone (historische stadskern van Oudenaarde) en een orthofoto (2018) (Geopunt 2019)

1.5 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

De afbakening van het onderzoeksgebied stemt overeen met de perceelgrenzen van de geplande werkzaamheden. Dit zijn de percelen 75h2 en 75k2 (Oudenaarde, Afd. 1, Sectie B). De effectieve bodemingreep blijft beperkt tot het aanleggen van regenwaterputten en het plaatsen van een nieuwe vloerplaat (zie hfst. 2.2) (Figuur 2 - Figuur 3).

Figuur 2: Orthofoto (2018) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

Figuur 3: GRB met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

1.6 ONDERZOEKSSTRATEGIE

Volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe werden zowel cartografische bronnen als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geven inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hfst. 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

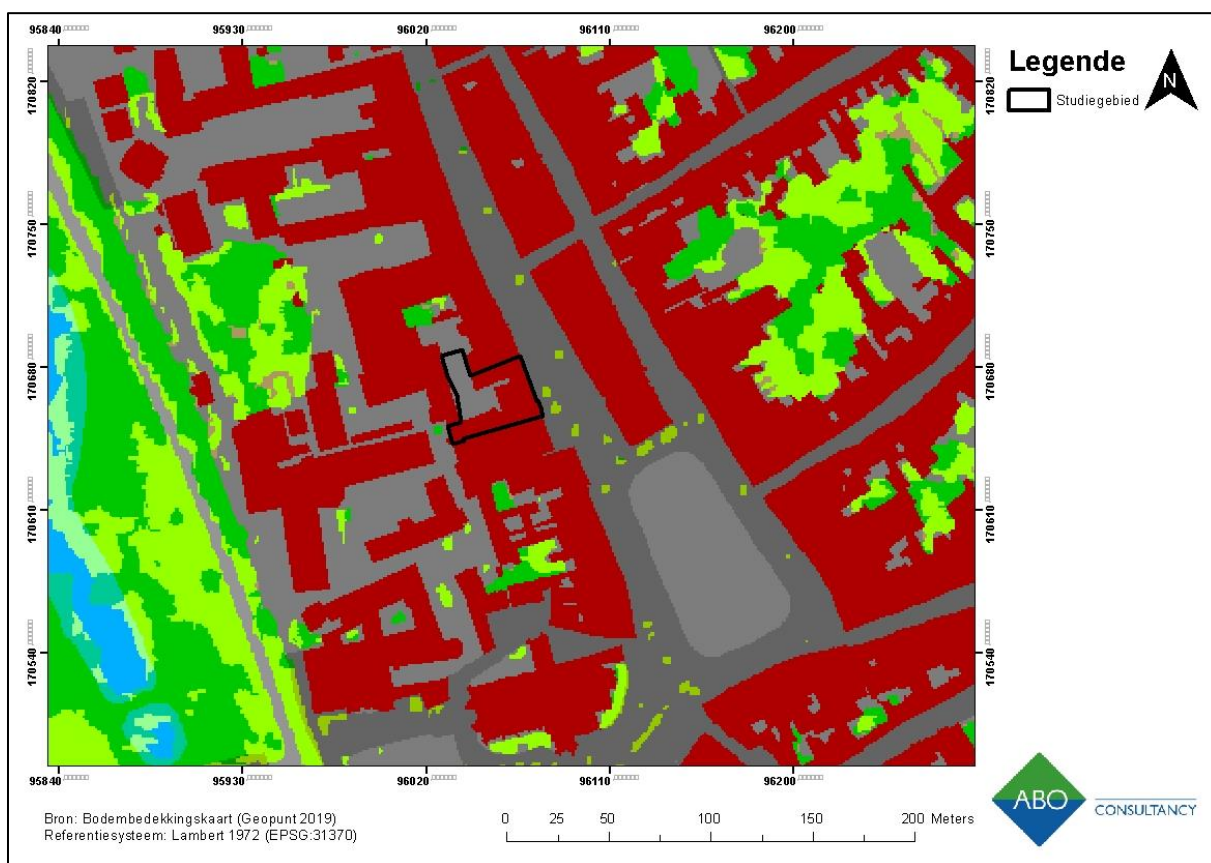
Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

Alle plannen binnen dit hoofdstuk zullen in een bijlage worden toegevoegd voor een optimale leesbaarheid.

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het studiegebied is momenteel bebouwd aan de straatzijde en de volledige zuidelijke grens van het studiegebied (Figuur 4). Het achterliggende gebied is momenteel verhard en in gebruik als parkeerzone (Figuur 5 - Figuur 6). De volledige bebouwde zone is onderkelderd (tot minimaal 2m-mv) (Figuur 7 - Figuur 9).

Figuur 4: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

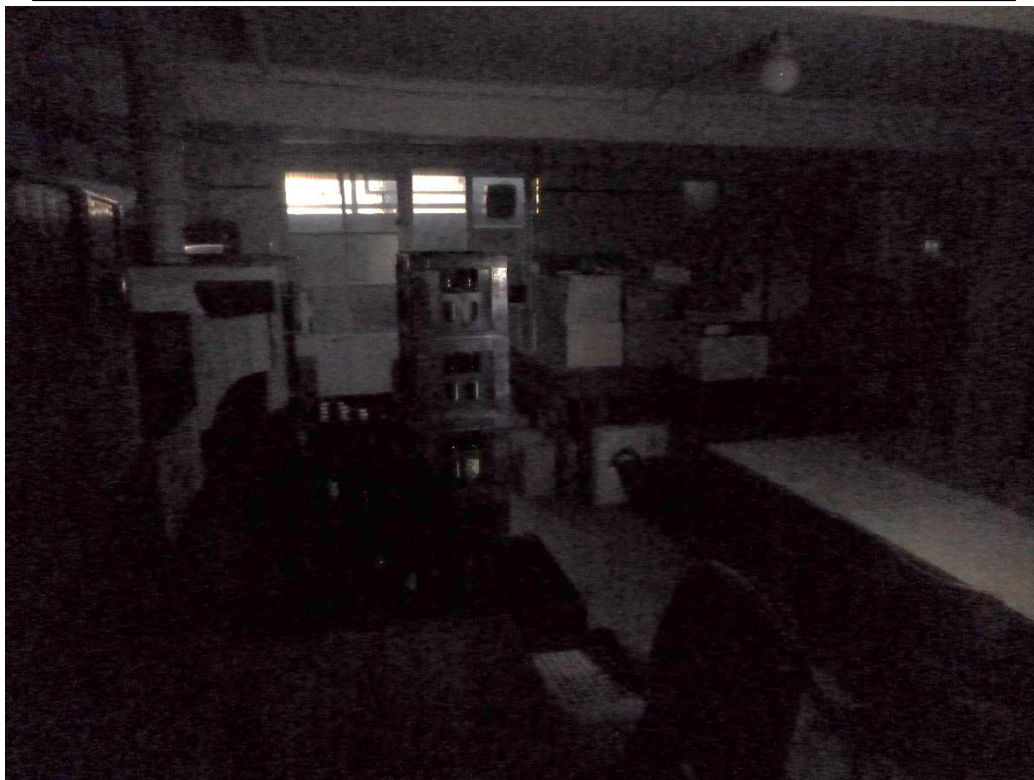
Figuur 5: Foto van de bebouwing aan Hoogstraat 6-8 met op de voorgrond de verhardingen. Genomen richting oostzijde (Hoogstraat). Links en centraal: huisnr. 8 / Rechts: huisnr. 6 (ABO nv 24/10/2019)

Figuur 6: Foto van de verhardingen met links huisnr. 6 (genomen richting westzijde) (ABO nv 24/10/2019)

Figuur 7: Foto's van de kelders ter hoogte van Hoogstraat 6 (zuiden van het studiegebied (ABO nv 24/10/2019)

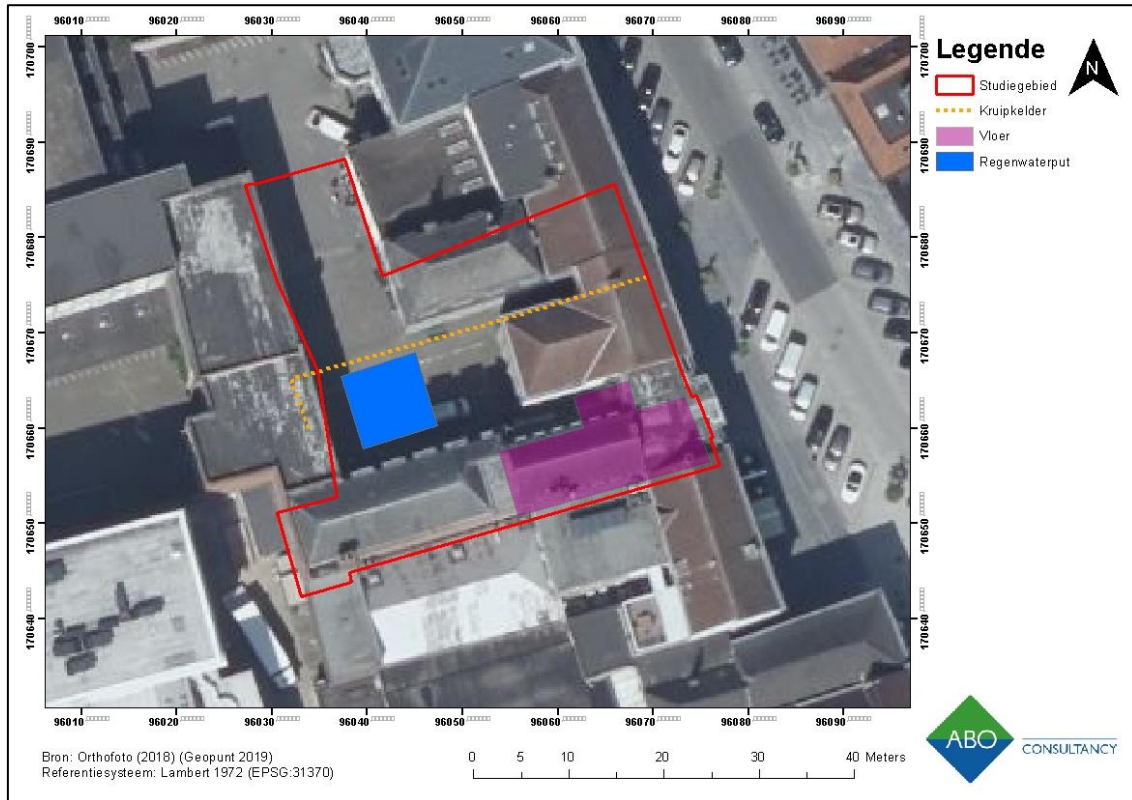
Figuur 8: Foto van de kelder ter hoogte van Hoogstraat 8 (oosten van het studiegebied) (ABO nv 24/10/2019)

Figuur 9: Foto's van de kelder ter hoogte van Hoogstraat 8 (noordoosten studiegebied (ABO nv 24/10/2019)

Op basis van bovenstaande foto's kan geconcludeerd worden dat er geen archeologisch relevante lagen geraakt binnen de geplande werkzaamheden worden ter hoogte van de huidige bebouwing gezien deze reeds volledig onderkelderd is (minimaal 2m-mv). Ter hoogte van de verharding kunnen wel nog steeds archeologische resten aangetroffen worden binnen de geplande werkzaamheden.

Voorts wordt meegegeven dat er ten noorden van de nieuw aan te leggen regenwaterput een kruipkelder is gelegen met bestaande nutsleidingen. De nieuwe nutsleidingen zullen eveneens in deze kruipkelder worden aangelegd.

Figuur 10: GRB met aanduiding van vermoedelijke ligging kruipkelder met aanduiding van het studiegebied en de geplande werkzaamheden weergegeven op het GRB (Geopunt 2019)

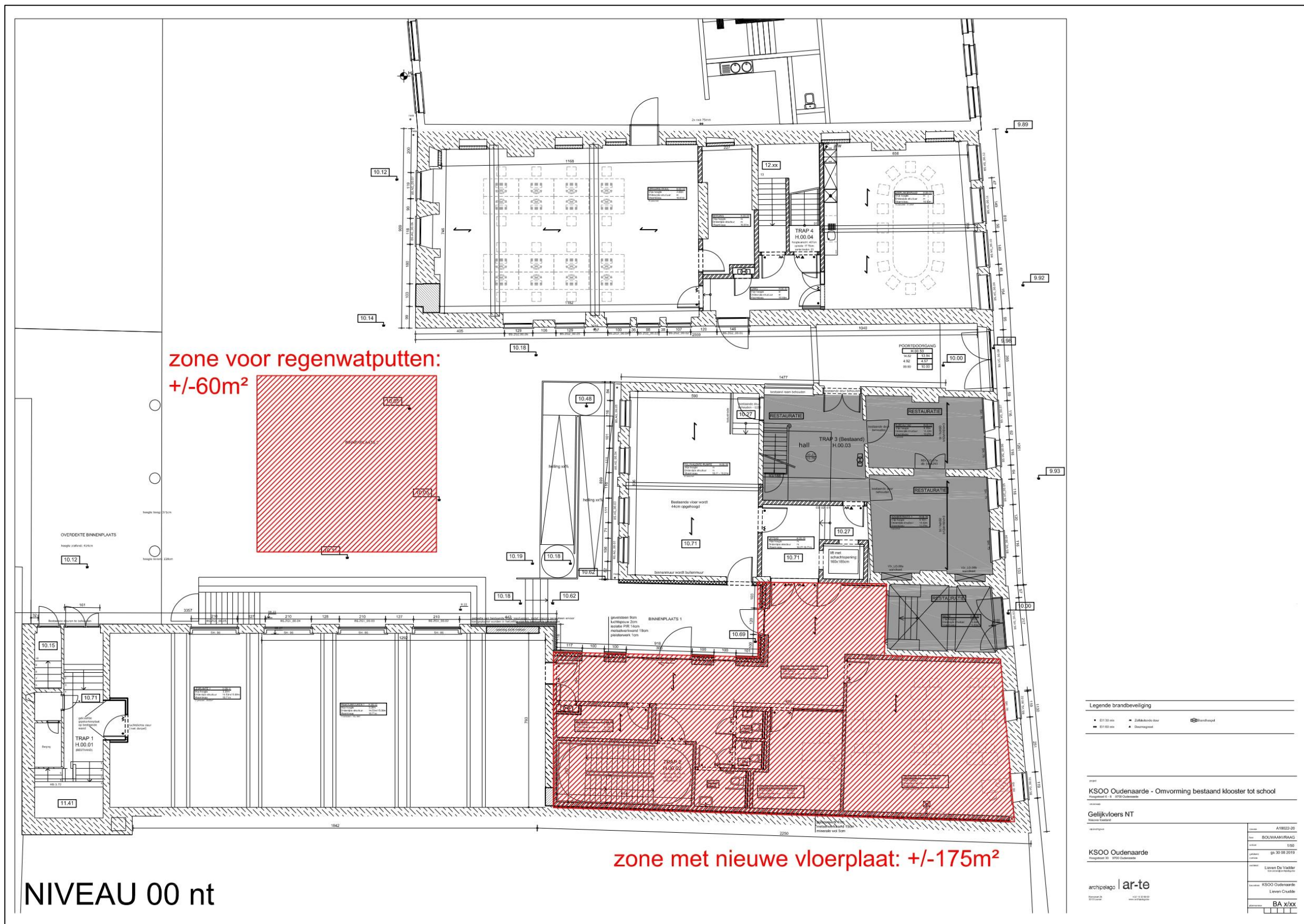
Figuur 11: Foto van de verhardingen met aanduiding van de kruipkelder (ABO nv 24/10/2019)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

De geplande werkzaamheden (235 m²) omvatten de aanleg van regenwaterputten en de het vernieuwen van de vloerplaat in het zuidoosten van het studiegebied.

Er worden drie (aangrenzende) regenwaterputten voorzien (elk van 15.000l) met een totale oppervlakte van ca. 60m². Voor de aanleg van deze regenwaterputten wordt tot ca. 2,5m-mv diep gegraven. Gezien de grote verstoringsdiepte worden mogelijke archeologisch relevante lagen hierbij geraakt. De nieuwe nutsleidingen die naar de regenwaterputten zullen leiden zullen ter hoogte van de reeds bestaande kruipkelder worden aangelegd. De nutsleidingen verstoren dan ook geen archeologisch relevante lagen.

Verder wordt de bestaande vloerplaat in het zuidoosten van het studiegebied afgebroken en wordt er een nieuwe vloerplaat op volle grond uitgevoerd (ca. 175m²). Voor deze bodemingreep wordt een verstoringsdiepte van ca. 0,30m onder het huidige vloerniveau gerekend. De volle grond onder de vloerplaat bestaat uit het opvullen van de huidige kelder met volle grond (zeefzand of zavel). Zoals eerder aangegeven is de volledige bebouwde zone binnen het studiegebied onderkelderd tot minimaal 2m-mv. Bijgevolg zal het vernieuwen van de vloerplaat geen impact hebben op mogelijke archeologisch relevante lagen.

Figuur 12: Grondplan van de nieuwe toestand (Initiatiefnemer 2019)

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

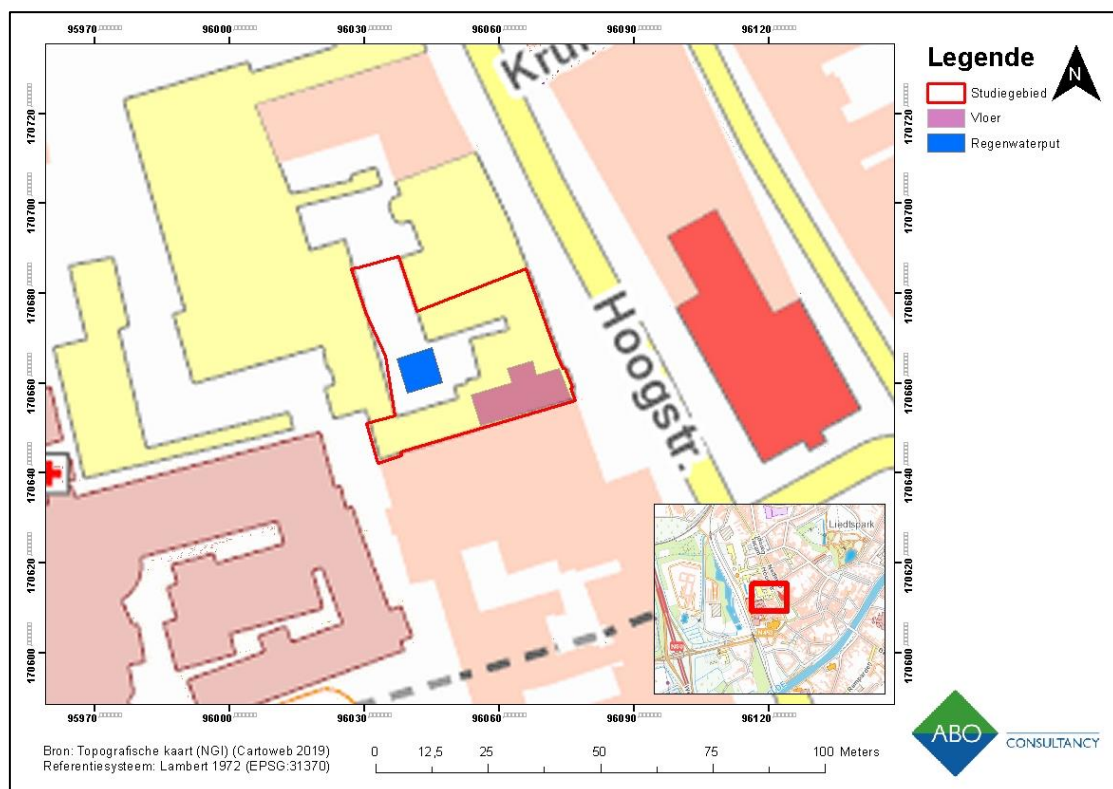
3.1.1 TOPOGRAFIE

Oudenaarde is gelegen in het zuiden van Oost-Vlaanderen tussen Gent en Ronse (en bij uitbreiding Doornik). De omliggende gemeenten zijn Kruisem (NW), Zwalm (NO), Horebeke (O), Maarkedal (ZO), Kluisbergen (ZW) en Wortegem-Petegem (W). Noemenswaardig is de vroeg-middeleeuwse portus Ename die zich ca. 4km ten noordoosten van het studiegebied bevindt, op de rechteroever van de Schelde.

De historische stadskern bevindt zich hoofdzakelijk op de linkeroever van de Schelde. Het is belangrijk om op te merken dat de loop van de Schelde in het verleden sterk wijzigde. Zo was de Schelde voorheen sterk kronkelend ter hoogte van Oudenaarde, waar deze in het begin van de 20ste eeuw volledig rechtgetrokken werd. Enkele van de straatnamen verwijzen nog steeds naar verdwenen vertakkingen van de Schelde, zoals de Burgschelde en de Grachtschelde.

De gunstige ligging langs de Schelde op een zandige opduiking zorgde ervoor dat de stad zich in de loop van de middeleeuwen kon ontwikkelen tot belangrijke handelsstad. Het stratenpatroon dat zich tijdens de middeleeuwen ontwikkelde is nog steeds sterk gelijkend op het huidige stratenpatroon.

Het studiegebied is gelegen aan de Hoogstraat, van oudsher een belangrijke verkeersader doorheen de historische stadskern van Oudenaarde. Aan de overzijde van de Hoogstraat is het stadhuis (16de eeuw) met lakenhal (14de eeuw) gelegen. Het stadhuis bevindt zich aan de noordelijke zijde van de Grote Markt in Oudenaarde; het economische hart van de stad tijdens de middeleeuwen.

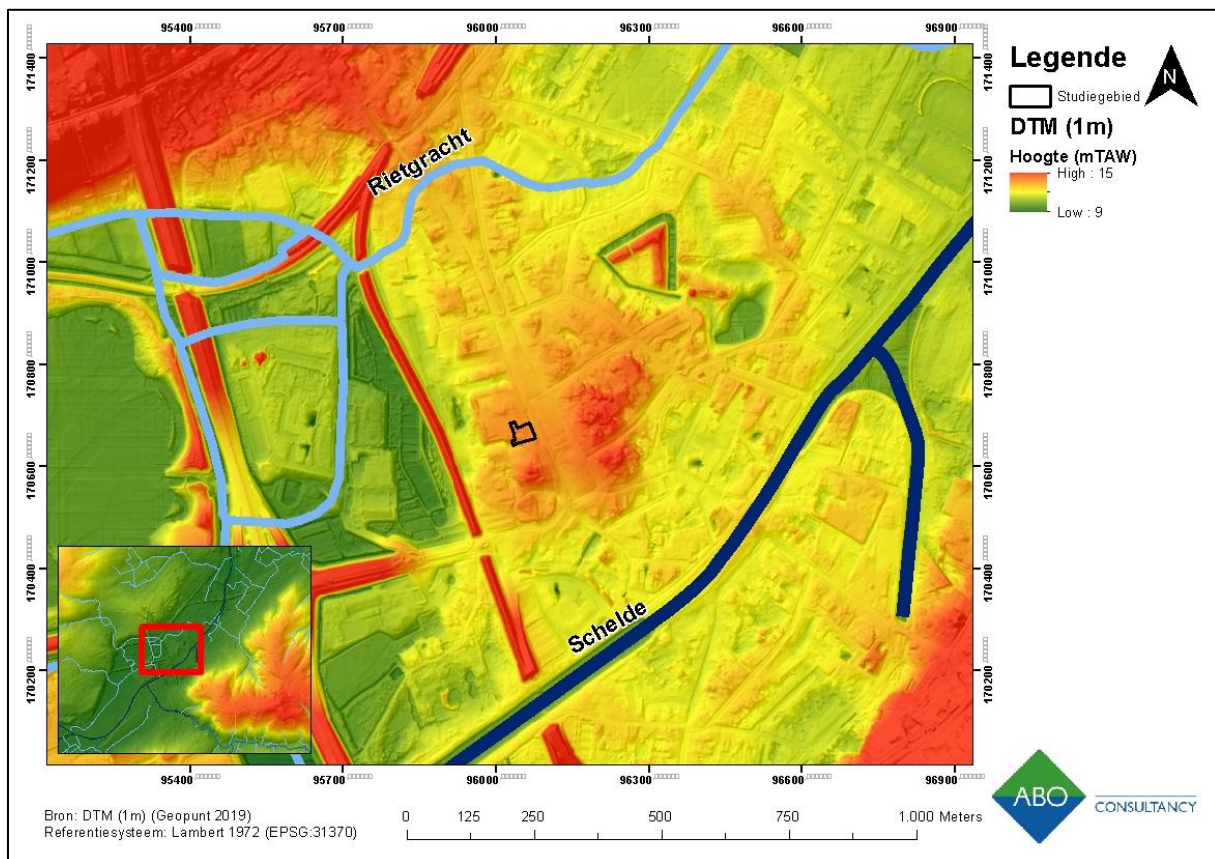

Figuur 13: Topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

3.1.2 HOOGTEVERLOOP

Oudenaarde bevindt zich op macroschaal in de lager gelegen Scheldevallei (9-10mTAW) tussen het hoger gelegen Leie-Schelde interfluvium in het noordwesten (25 – 60mTAW) en de Vlaamse Ardennen in het zuidoosten (30 – 90mTAW).

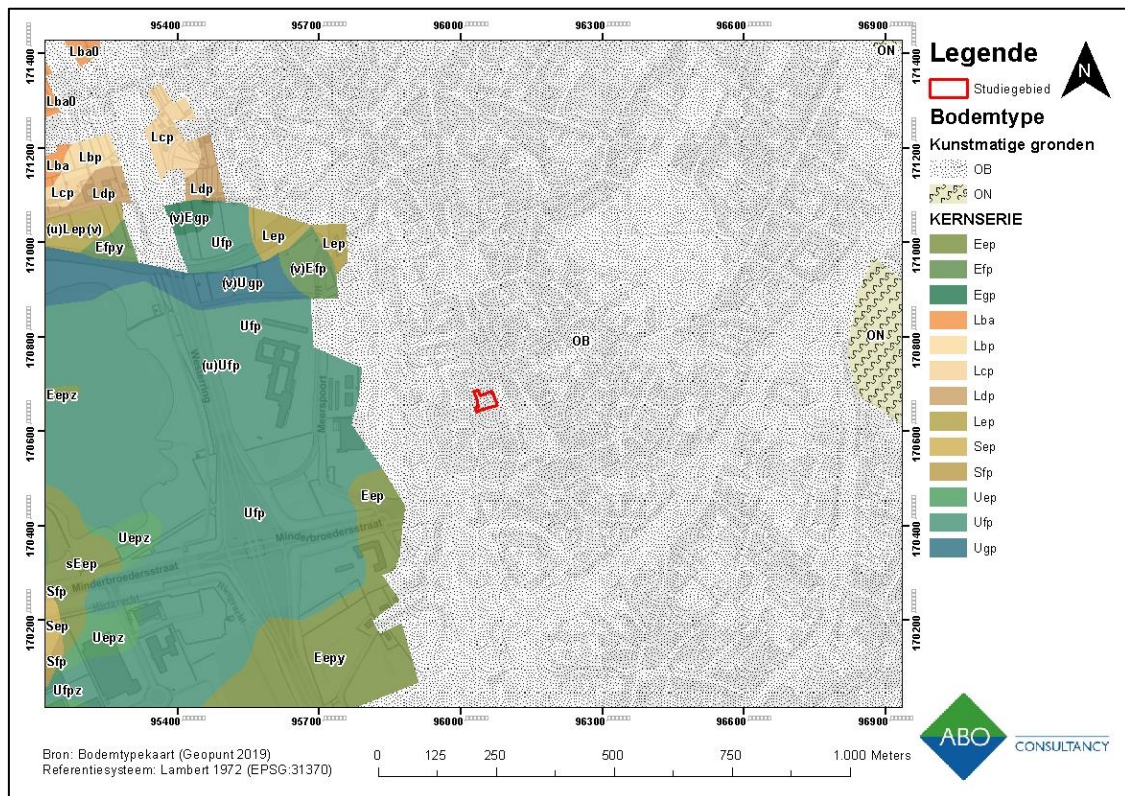
Op kleinere schaal wordt duidelijk dat de historische stadskern zich op een lokale zandige opduiking (13 – 15mTAW) bevindt tussen de Rietgracht in het noorden en de Schelde in het zuiden. Deze lokale verhevenheid nabij de Schelde vormde een zeer gunstige aantrekkingspool voor bewoning in het verleden. Voorts kan ook een verdedigingselement uit de 18de-eeuwse Vaubanversterkingen geïdentificeerd worden in het DTM (ter hoogte van het huidige park Liedts).

Figuur 14: DTM (1m) en hillshade met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

3.2 BODEMKUNDIGE EN GEOMORFOLOGISCHE SITUERING

Het studiegebied is gelegen in een bebouwde zone (OB) waarbij de bodemopbouw door menselijke ingrepen is gewijzigd (Figuur 15). Gezien de eeuwenlange bewoning ter hoogte van de historische stadskern van Oudenaarde bevindt de natuurlijke bodem zich op grotere diepte. De bodemtypekaart biedt hier weinig zicht op, waardoor archeologisch onderzoek in de omgeving meer zicht geeft op de bodemopbouw ter hoogte van de historische stadskern (zie verder).

Figuur 15: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

In 2016 heeft op de Markt in Oudenaarde een archeologisch onderzoek plaatsgevonden door SOLVA (on gepubliceerd; Crombé et al. 2018). Deze locatie is representatief voor het huidige studiegebied gezien beide zones vlakbij elkaar gelegen zijn (< 50m) in de historische stadskern van Oudenaarde bovenop een zandige opduiking.

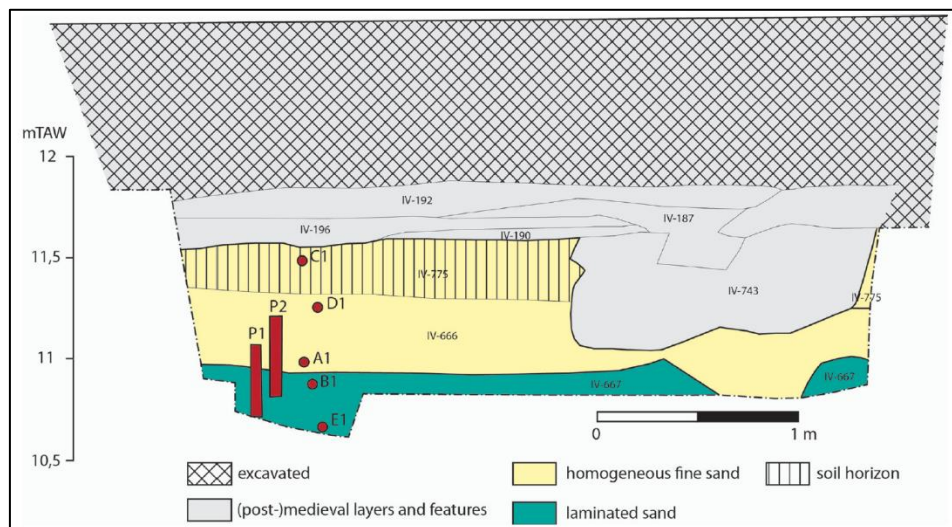
Tijdens dit archeologisch onderzoek werden drie stratigrafische eenheden bepaald. De onderste laag van de opgraving (< 11mTAW) is opgebouwd uit **gelamineerd zand**. De top van deze laag is scherp en strak horizontaal met een groene kleur en zandige textuur (Figuur 16 - Figuur 17). In het gelamineerd zand zijn enkele meer lemige en kleiige laagjes aanwezig, duidend op **alluviale afzettingen**. Deze konden gerelateerd worden aan de oude (vlechtende) loop van de Schelde (Crombé et al. 2019, 51). Op basis van OSL-datering werden deze afzettingen gedateerd in het finaal pleniglaciaal (ca. 16.600 jaar geleden ± 1.100 jaar).

Bovenop het gelamineerde zand werd **homogeen fijn zand** vastgesteld (ca. 11 – 11,5mTAW) met een maximale dikte van ca. 1m (Figuur 16 - Figuur 17). De bovenzijde van dit pakket heeft een bruinere kleur en is mogelijk te relateren aan een B-horizont, waar dit onderaan meer een beige kleur en

zandige textuur heeft. Deze laag werd gerelateerd aan **eolische duinafzettingen** bovenop de alluviale vlakte (Crombé et al. 2019, 51).

De eolische duinafzettingen werden eveneens met OSL gedateerd waarbij de oudste gedateerd werden op 16.800 jaar geleden (± 1.500 jaar). Hieruit kan geconcludeerd worden dat de eolische activiteit reeds gestart was tijdens het finaal pleniglaciaal. De middelste eolische duinafzettingen werden gedateerd op 11.800 jaar geleden (± 1.100 jaar). Deze datering stemt overeen met verscheidene duinafzettingen in de Scheldevallei tijdens de Jonge Dryas (Crombé et al. 2018; Bogemans & Vandenberghe 2011).

Bovenop het eolische zandpakket werden de **(post-)middeleeuwse cultuurlagen** geregistreerd (> **11,5mTAW**) (Figuur 16 - Figuur 17).

Figuur 16: Representatief profiel voor de stratigrafie ter hoogte van de markt van Oudenaarde (Crombé et al. 2018)

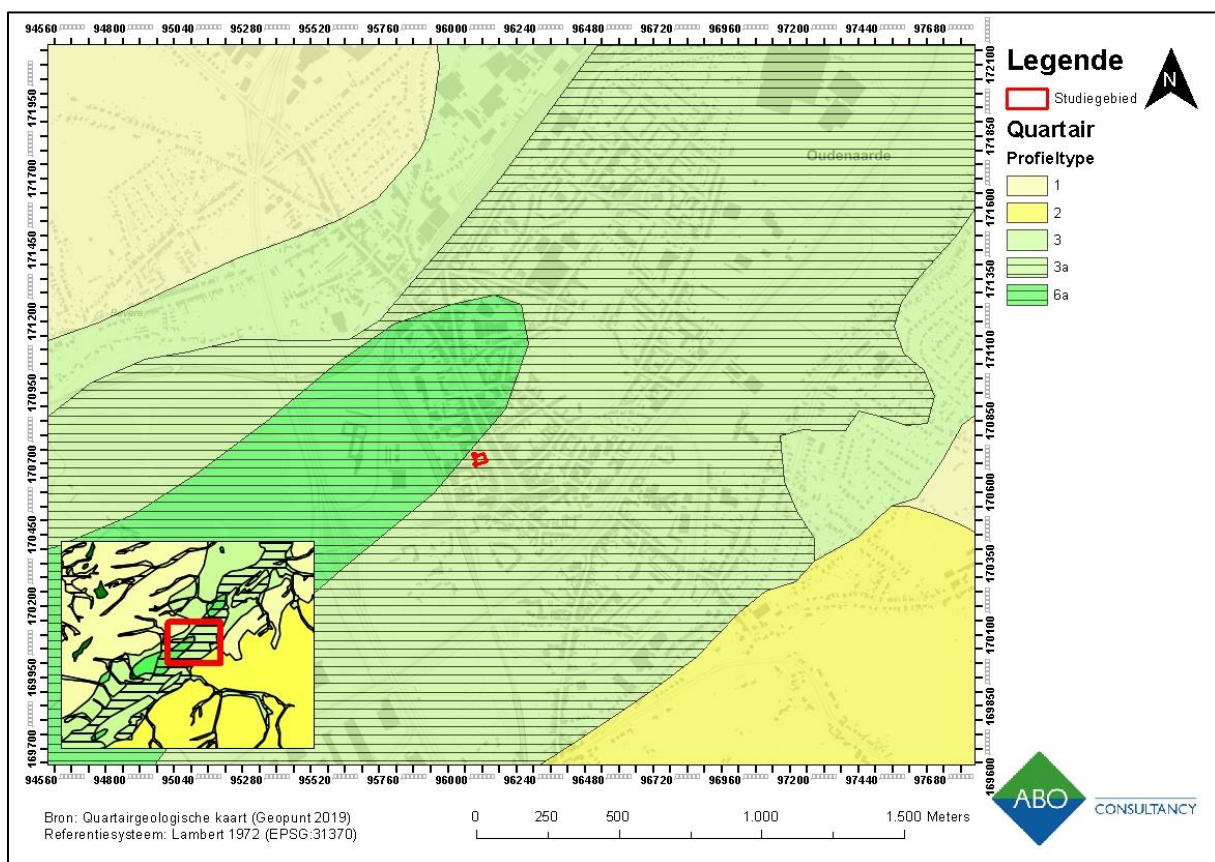

Figuur 17: Foto van een representatief profiel ter hoogte van de Markt van Oudenaarde (Crombé et al. 2018)

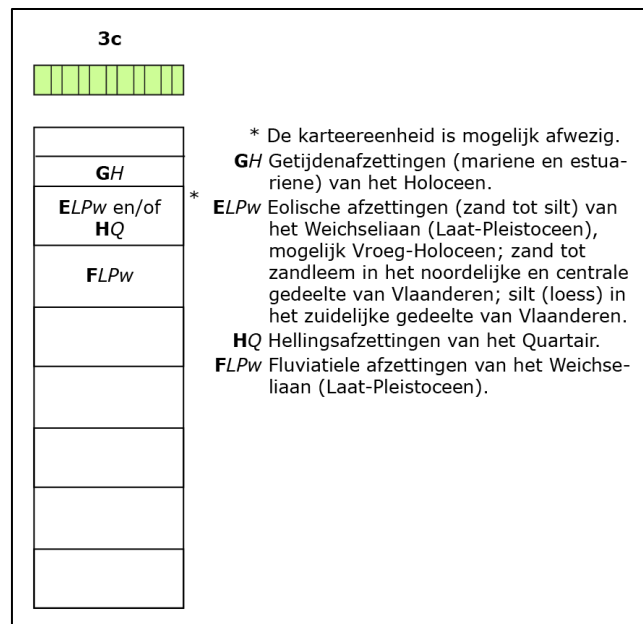
Bovenstaande bodemkundige informatie kan ook gerelateerd worden aan de Quartair- en Tertiairgeologische kaart.

Zoals hierboven vermeld is het studiegebied gelegen in de Scheldevallei (Quartaire sequentie type 3c) (Figuur 18 - Figuur 19). Hierbij zijn de diepste en tevens oudste Quartaire sedimenten fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Deze fluviatiele afzettingen stemmen overeen met het gelamineerd zand dat in de opgraving op de Markt in Oudenaarde werd aangetroffen (zie boven).

Zoals het landschappelijke profiel in de opgraving aangeeft zijn de fluviatiele afzettingen afgedekt door eolische zand tot leemafzettingen uit het Weichseliaan (*in casu*: homogene duinafzettingen). Dit eolisch zanddek veroorzaakte de lokale zandopduiking waarop de historische stadskern van Oudenaarde is ontstaan. De top van de Quartaire sedimenten bestaat uit Holocene getijdenafzettingen (marien en estuarien) (DOV 2019). Hoewel deze niet werden aangetroffen in de opgraving, kan worden aangenomen dat deze vergraven werden door de archeologische cultuurlagen die zich bovenop de duinafzettingen bevinden.

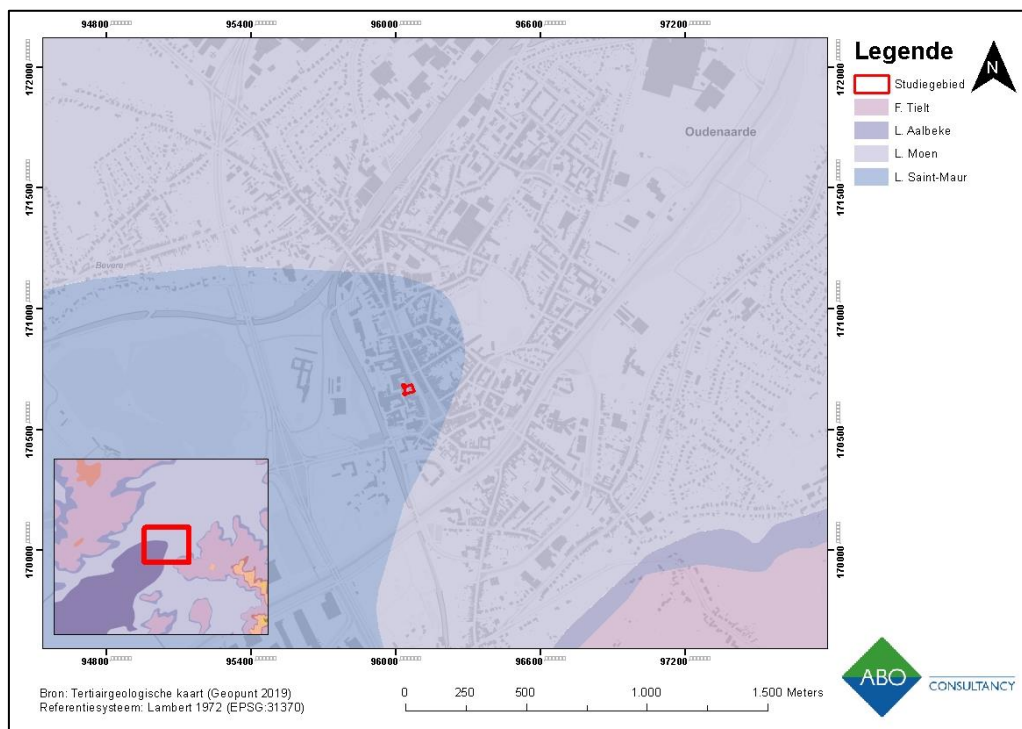

Figuur 18: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

Figuur 19: Quartairgeologische sequentie (type 3c) ter hoogte van het studiegebied (Geopunt 2019)

De Tertiaire sedimenten binnen het studiegebied maken deel uit van de meest noordoostelijke tip van het Lid van Saint Maur (Formatie van Tielt). Karakteristiek voor deze sedimenten zijn de grijze kleur en kleiige, doch silthoudende textuur. Mogelijk werd in de onderste laag van het bodemprofiel van de opgraving aan de Markt van Oudenaarde glauconiet aangetroffen dat afkomstig is van herwerkte Tertiaire sedimenten (Crombé et al. 2018, 51). Rondom het Lid van Saint Maur is het lid van Moen gelegen, waarbij de Tertiaire sedimenten kleiiger zijn (kleilagen en sterk kleihoudend) en Nummulites planulatus bevatten (DOV 2019).

Figuur 20: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)

Op basis van de bodemkundige en geomorfologische situering wordt verwacht dat het studiegebied op een zandige duinafzetting uit het finaal pleniglaciaal is gelegen (ca. 11.800 jaar geleden) (11 – 11,5mTAW). Deze duinafzettingen werden bovenop alluviale sedimenten aangetroffen, dewelke gerelateerd kunnen worden aan de oude loop van de Schelde (< 11mTAW). De ligging bovenop een hoger gelegen zandige opduiking nabij de Schelde is een **zeer gunstige aantrekkingspool voor menselijke occupatie sinds de steentijd**. Op basis van de nabijgelegen opgraving op de Markt van Oudenaarde wordt geschat dat er archeologische resten kunnen worden aangetroffen tot op een diepte van 11mTAW ($\pm 3,5\text{m-mv}$).

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

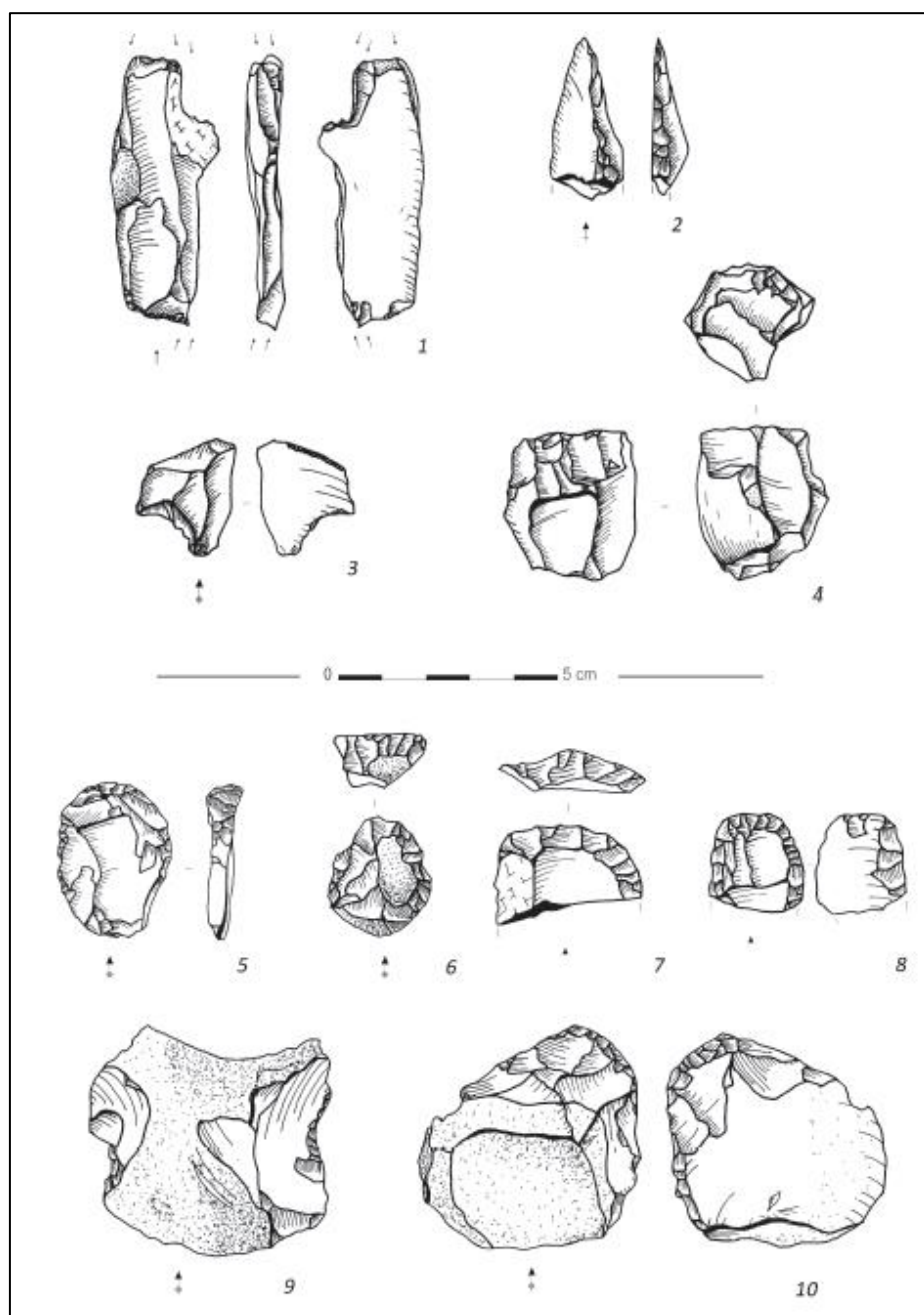
Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 4 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris archeologische zone	Buiten archeologische zone
Landschapsatlas	Relevant, cf. 4.1 (geïntegreerd)
Inventaris bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.1 (geïntegreerd)
Beschermde monumenten	Relevant, cf. 4.1 (geïntegreerd)
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Relevant, cf. 4.1 (geïntegreerd)
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.2
Archeologienota's waarvan akte genomen is	Relevant, cf. 4.3
Inventaris historische stadskern	Buiten historische stadskern
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Buiten GGA
Wereldoorlog relictten	Relevant, cf. 4.1 en 4.5 (geïntegreerd)
Andere historisch/ archeologische relictten	Geen relictten in de buurt (< 1km)
Cartografische bronnen	
Fricxkaart (ca. 1712)	Geraadpleegd maar niet relevant.
Villaretkaart (ca. 1745-1748)	Relevant, cf. 4.1.5
Maquette van Nézot (ca. 1747)	Relevant, cf. 4.1.5
Ferrariskaart (ca. 1770-1778)	Relevant, cf. 4.1.5
Atlas der Buurtwegen (ca. 1840)	Relevant, cf. 4.1.6
Vandermaelenkaart (1846- 1854)	Geraadpleegd maar niet relevant.
Popp kaarten (1842-1879)	Geraadpleegd maar niet relevant.
Orthofoto's (1952-2017)	Geraadpleegd maar niet relevant.

Tabel 1: Tabel met geraadpleegde bronnen

4.1 HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE SITUERING

4.1.1 PRE- EN PROTOHISTORIE

De oudste archeologische resten die in Oudenaarde werden aangetroffen zijn te dateren in de steentijd. Het gaat om silexartefacten die bij de opgraving op de Markt in Oudenaarde werden aangetroffen in de top van het duinezand. Daarnaast werden ook *ex situ* silexartefacten gevonden in (post-)middeleeuwse kuilen. Op basis van de typologie werden de silexartefacten hoofdzakelijk in het neolithicum gedateerd, hoewel er ook oudere silexartefacten uit het finaal-paleolithicum en mesolithicum werden ingezameld. Naast vuursteenartefacten werd ook aardewerk uit het neolithicum teruggevonden (Crombé et al. 2018, 63).

Figuur 21: Silexartefacten uit het duinezand (boven) en (post-)middeleeuwse kuilen (onder) (Crombé et al. 2018)

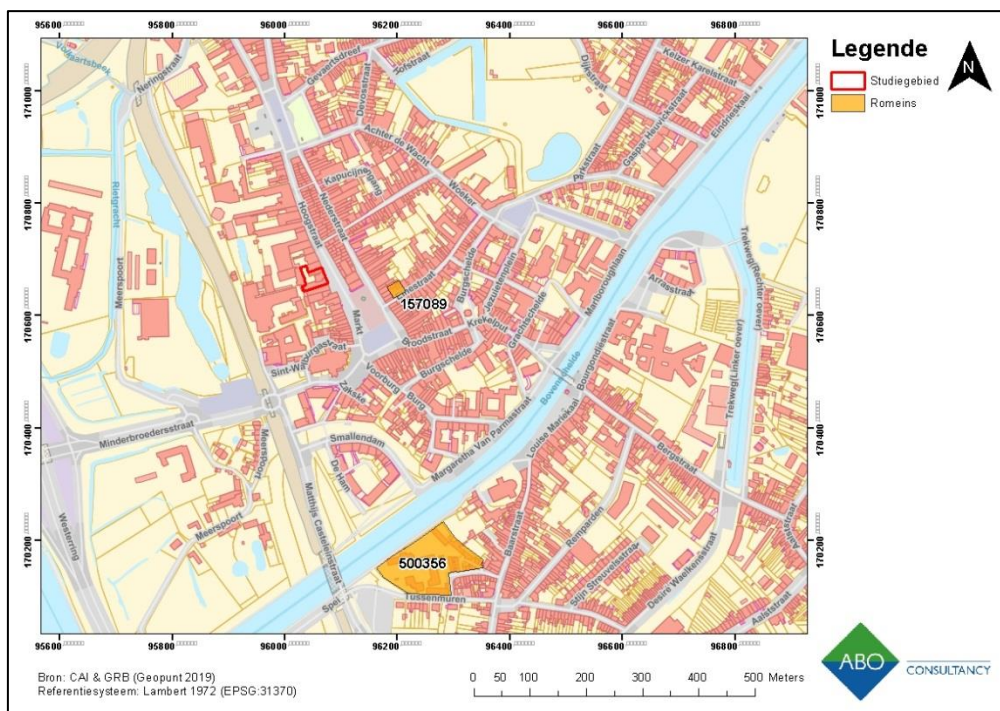
Verder dient opgemerkt te worden dat op ca. 1km ten westen van het studiegebied, ter hoogte van de recreatiezone Donk, een grote concentratie aan silexartefacten ($n = > 25.000$) uit het meso- en neolithicum werden gevonden (CAI ID 151596) (Lombaert 2007). Deze bevinden zich echter op een lager gelegen en natter deel in het landschap. Het huidige studiegebied is op een zandige opduiking gelegen, waardoor deze vindplaats niet representatief is voor een mogelijk steentijdpotentieel binnen het huidige studiegebied.

Tot op heden zijn geen archeologische resten uit de metaaltijden gekend binnen de historische stadskern van Oudenaarde. Dit sluit niet uit dat er geen bewoning was tijdens deze periode, maar het duidt (voorlopig) op een lagere trefkans van archeologische resten uit de metaaltijden binnen het huidige studiegebied.

4.1.2 ROMEINSE PERIODE

Romeinse resten in de historische stadskern van Oudenaarde zijn erg schaars. De enige indicaties hiervoor zijn een anonieme vondstmelding uit 1952 (ID 157089) en een losse vondst uit de opgraving aan de abdij van Maagdendaele (ID 500356). De anonieme vondstmelding uit 1952 duidt op funderingen van een Romeins grafmonument samen met een schedel en aardewerk ten oosten van de Markt (ID 157089). De nabijgelegen locatie (ca. 100m ten oosten van het studiegebied) en gelijkaardige landschappelijke locatie (op de zandduin nabij de Schelde) tonen aan dat het niet uit te sluiten is dat er ook daadwerkelijk Romeinse resten kunnen worden aangetroffen binnen het huidige studiegebied. Het is opvallend dat het funeraire resten betreft, gezien deze zich voornamelijk buiten de Romeinse nederzettingen bevinden.

Verder naar het zuiden toe – op de rechteroever van de Schelde – werd ter hoogte van de abdij van Maagdendaele een vroeg-Romeinse fibula gevonden in de laatste travee van de zijbeuk van de kerk van de abdij (Lemay 1999). Gezien deze vondst zich niet in situ bevond, kunnen hier weinig conclusies uit getrokken worden.

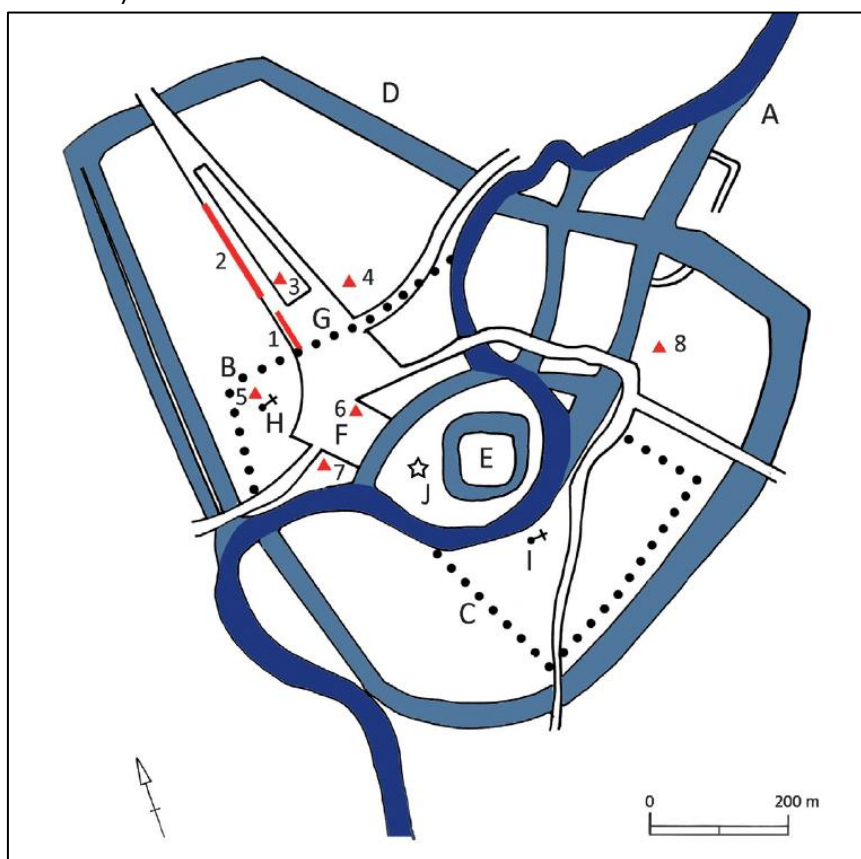

Figuur 22: Romeinse CAI-meldingen weergegeven op een GRB (Geopunt 2019; Centraal Archeologische Inventaris 2019)

4.1.3 ONTSTAAN VAN OUDENAARDE EN VROEGSTE STEDELIJKE ONTWIKKELING

De stad Oudenaarde is ontstaan in de 11de eeuw (volle middeleeuwen) na het verval van de vroegmiddeleeuwse portus van Ename. Het toponiem Oudenaarde (van Germaanse oorsprong) betekent 'oude weide'. De suffix –aard duidt op een verhevenheid nabij een rivier (Callebaut et al. 2012). De naam Oudenaarde werd voor het eerst vermeld in 1038 (Inventaris Onroerend Erfgoed: ID 14106). De stad is ontstaan langsheen een verdwenen rivierarm van de Schelde die nog steeds herkenbaar is in het stratenpatroon (vb. Burgschelde; Grachtschelde). De Schelde kende tijdens de middeleeuwen immers een vlechtend rivierpatroon ter hoogte van Oudenaarde, waar deze sinds het begin van vorige eeuw is rechtgetrokken. Het is belangrijk om op te merken dat Oudenaarde op basis van de huidige bekende informatie geen vroegmiddeleeuwse voorloper kent (Inventaris Onroerend Erfgoed: ID 14106).

Verder dient een onderscheid gemaakt te worden tussen twee verschillende kernen in Oudenaarde: Pamele en Oudenaarde. **Pamele** ontwikkelde zich op de **rechteroever** van de oude Scheldevertakkingen (Figuur 23: C), terwijl **Oudenaarde** zich op de **linkeroever** ontwikkelde (Figuur 23: B). Vanaf de 13de eeuw kwam Pamele binnen de stadsomwalling van Oudenaarde te liggen (Figuur 23: D). Tussen beide kernen – **binnen een afgesneden Scheldemeander** – werd rond ca. 1000 de **burcht van de heren van Oudenaarde** ('*turris aldenardensis*') opgericht door graaf Boudewijn IV (Figuur 23: VI (Callebaut et al. 2012).

Figuur 23: Overzichtskartaal van de verschillende omwallingsfasen en archeologisch onderzoek te Oudenaarde. A. Schelde; B. Mogelijk tracé oudste stadswal van Oudenaarde; C. oudste stadswal van Pamele; D. laatmiddeleeuwse omwalling; E. burcht van de heren van Oudenaarde-Pamele; F. Vismarkt; G. Grote Markt; H. Sint-Walburgakerk; I. O.-L.-Vrouwkerk van Pamele. 1. Sleuf Grote Markt (1995); 2. Sleuf Hoogstraat (1995); 3. Sleuf Hoogstraat 7-13 (2006/2007); 4. Grote Markt 13 (1991); 5. Sint-Walburgakerk (2008); 6. Vleeshuis (1990); 7. Meerspoort (2000); 8. Huis de Lalaing (1988) (Callebaut et al. 2012)

Ter hoogte van de vermoedelijke locatie van de burcht werden in 2007 vier eikenhouten palen aangetroffen die door middel van dendrochronologisch onderzoek tussen 1016-1041 gedateerd werden. Daarnaast werden ook funderingen van een stenen ronde toren van het kasteel teruggevonden (Figuur 24) (ID 150725). Deze toren is echter te dateren in een latere bouwphase van het kasteel in de 13de eeuw (Callebaut et al. 2012).

Figuur 24: Luchtfoto van de ronde toren van het kasteel van de heren van Oudenaarde-Pamele (Callebaut et al. 2012)

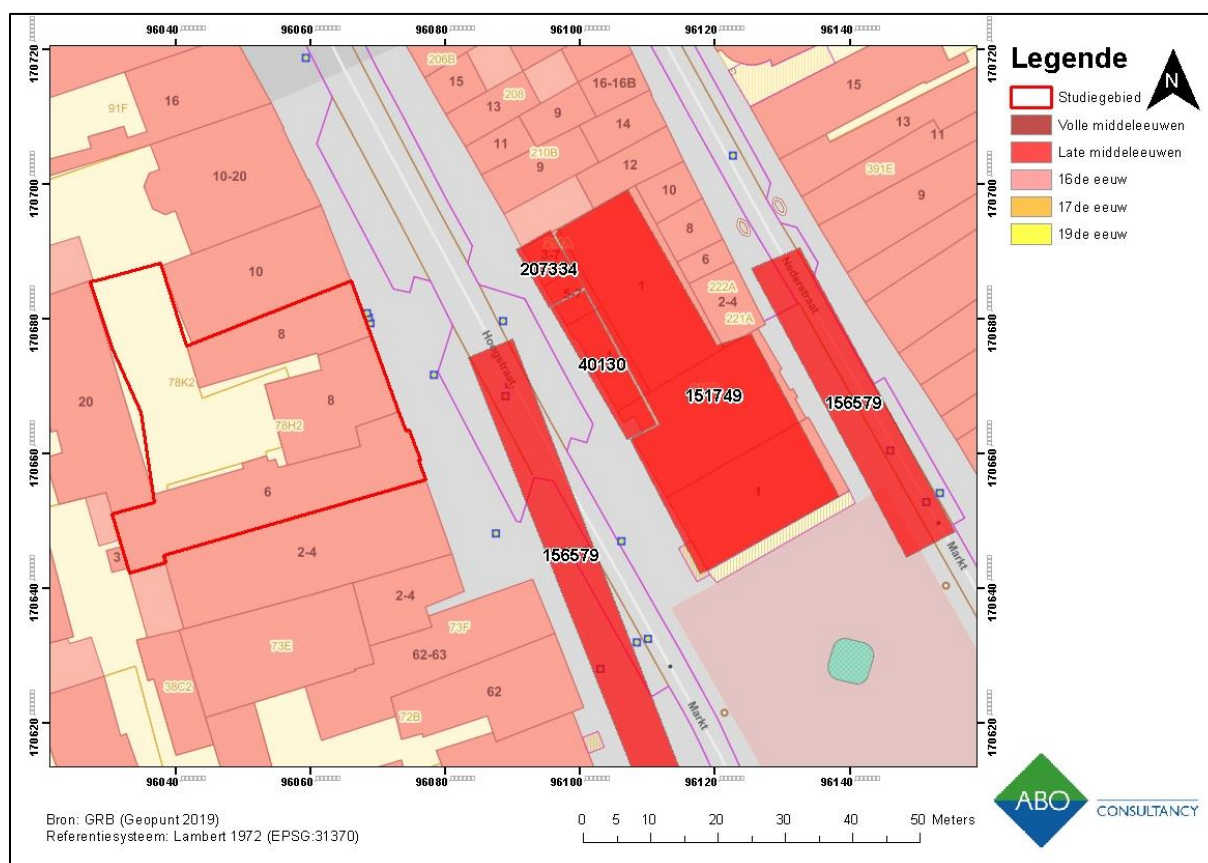
De **oudste stedelijke kern van Oudenaarde** is te situeren ter hoogte van de oude **Vismarkt** aan de Boudewijnstoren en de Sint-Walburgakerk (ca. 130m ten zuiden van het studiegebied; ten noordwesten van de burcht van de heren van Oudenaarde-Pamel) (Figuur 23: F). De oudste archeologische resten werden net ten noorden van de Sint-Walburgakerk gevonden en zijn te dateren op het **einde van de 10de en begin van de 11de eeuw** (ID 152252; 207332). Het is eveneens in deze periode dat Oudenaarde economisch sterk groeit als handelsnederzetting aan de Schelde waarbij tolrecht langs de Schelde verschaft werd, ten koste van Ename (Inventaris Onroerend Erfgoed: ID 140026/14106; Callebaut et al. 2012)

Pamele ontwikkelde zich in de 11de eeuw op de rechteroever van de Schelde, aan de overzijde van bovenvernoemde burcht (Figuur 23: I). Pamele bestond voornamelijk uit handelaars en ambachtsslui die in de loop van de 12de eeuw een stadskeure ontvingen.

De oudste vermelding van de Sint-Walburgakerk dateert uit 1127. Bovendien werd in deze teksten verwezen naar een *oppidum* waaruit blijkt dat Oudenaarde op dit moment versterkt was. Deze eerste omwalling volgde vermoedelijk het tracé van de Einestraat en liep zo over de Markt naar de Sint-Walburgastraat, net ten noorden van de Sint-Walburgakerk, verder naar de Schelde. Het huidige studiegebied is dan ook buiten de **eerste (12de-eeuwse) omwallingsfase** gelegen.

4.1.4 BLOEIPERIODE VAN OUDENAARDE (VOLLE EN LATE MIDDELEEUWEN)

Oudenaarde kende tijdens de **volle en late middeleeuwen een bloeiperiode** door de lakennijverheid, tapijtindustrie en zilversmeedkunst. Hierdoor breidde de stad zich steeds verder uit, met een **tweede omwallingsfase** en de gelijktijdige aanleg van de **Grote Markt** tot gevolg. Een exacte datering van de tweede omwallingsfase is niet gekend, maar deze moet **vóór 1279** gesitueerd worden, wanneer een grote brand plaatsvond waarbij de Grote Markt wordt vermeld (Callebaut et al. 2012). De Neerstraat en de Hoogstraat – waarlangs het huidige studiegebied is gelegen – werd eveneens in deze periode aangelegd. Archeologisch onderzoek bij rioleringswerken ter hoogte van de **Hoogstraat** duiden erop dat het terrein genivelleerd en in gebruik werd genomen op **het einde van de 12de – begin van de 13de eeuw** (Callebaut et al. 2012; CAI ID 156579) (Figuur 25). Naast afvallagen en ophogingspakketten ter hoogte van de straat heeft er ook archeologisch onderzoek plaatsgevonden in enkele panden langsheen de Hoogstraat (CAI ID 207334; 40130). Hierbij werden onder meer archeologische resten van een leerbewerker (13de eeuw), woonhuizen (13de eeuw) en een smidse (15de eeuw) (Figuur 26 - Figuur 28) (Ameels 2013b).

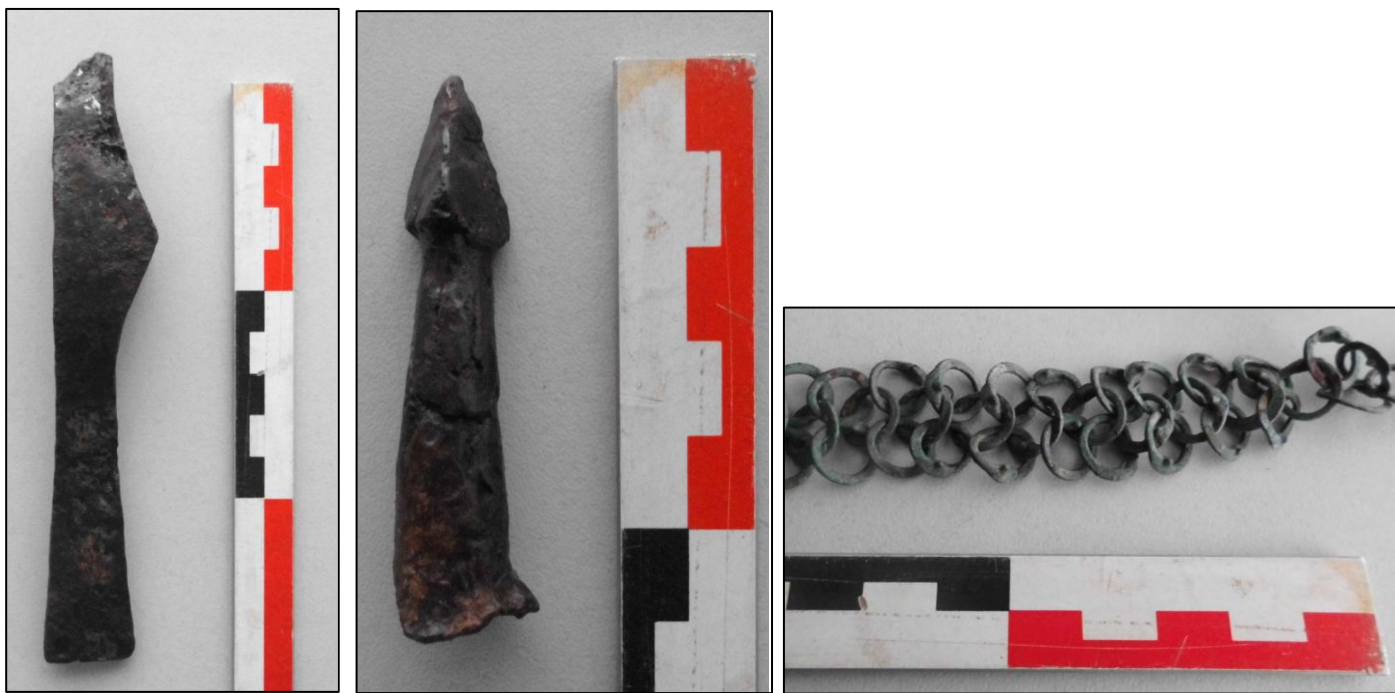
Figuur 25: CAI-meldingen weergegeven op het GRB aan de Hoogstraat (Oudenaarde) (Geopunt 2019; Centraal Archeologische Inventaris 2019)

Figuur 26: Overzichtsfoto van de opgraving aan Hoogstraat 3 met rechts een wenteltrap aan de Lakenhal (Ameels 2013b)

Figuur 27: Ophogingspakketten en vloerniveaus aan de Hoogstraat 5 (Ameels 2013b)

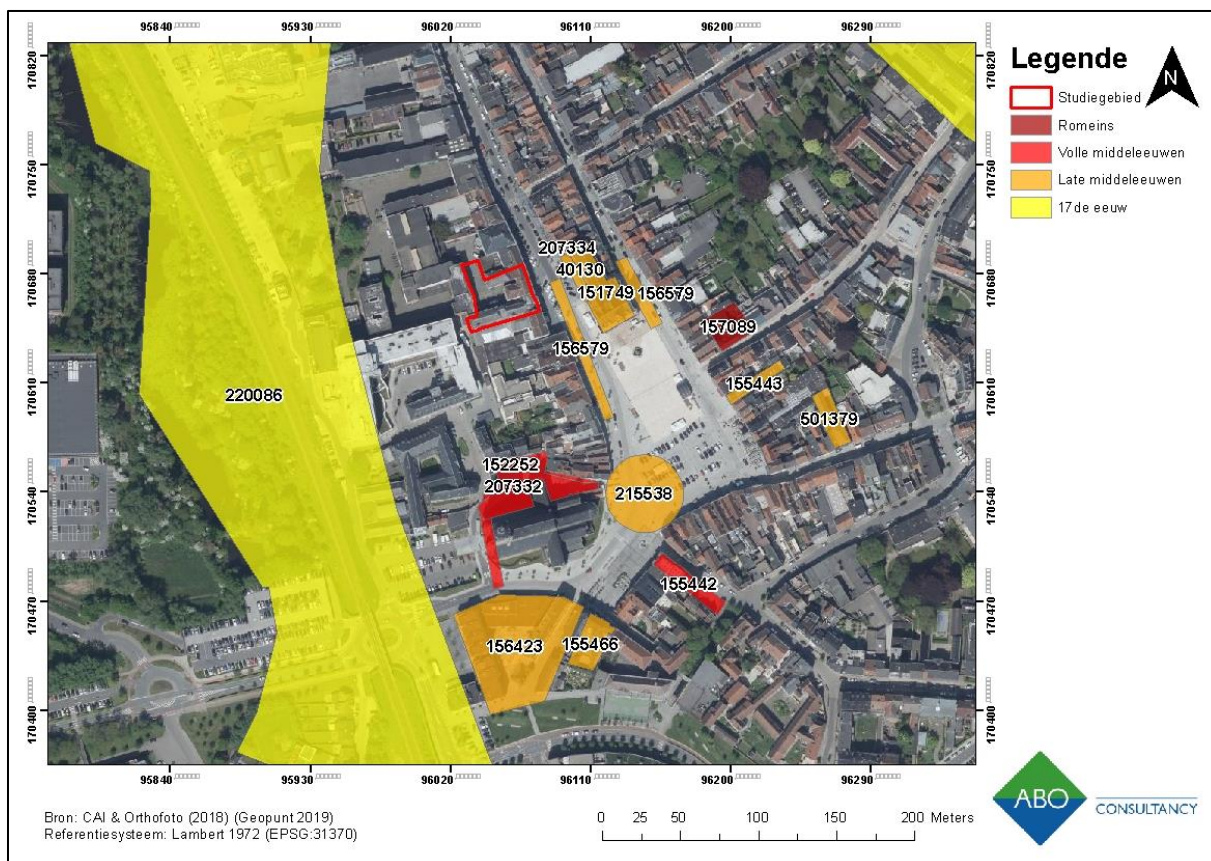
Figuur 28: Een werktuig hamermodel (links), pijlpunt (centraal) en fragmenten van een maliënkolder (rechts) uit een 15de-eeuwse smidse aan de Hoogstraat 5 (Ameels 2013b)

Tijdens de opmars van Oudenaarde heeft Pamele zich nooit verder kunnen uitbreiden dan de initiële 12de-eeuwse stadsomwalling zoals weergegeven op Figuur 23 (C) (Callebaut et al. 2012). Er zijn echter wel aanwijzingen voor artisanale activiteiten op de rechteroever. Zo werden ter hoogte van het Huis de Lalaing 14de-eeuwse pottenbakkersovens gevonden (Figuur 23: 8; Figuur 29). Deze pottenbakkers bevonden zich buiten de 12de-eeuwse omwalling van Pamele, maar binnen de laatmiddeleeuwse stadsomwalling uit de 13de eeuw (zie verder). Daarentegen breidde Oudenaarde breidde zich steeds verder uit langsheen de Hoogstraat en Neerstraat met als gevolg dat er een nieuwe stadsomwalling voorzien moest worden. Deze laat 13de-eeuwse stadsomwalling is weergegeven op Figuur 23 (D) en omvatte voor het eerst ook Pamele. De hoogconjunctuur van Oudenaarde manifesteerde zich verder in de vorm van het stadhuis en de lakenhalle die in 1338 werden opgericht (Callebaut et al. 2012).

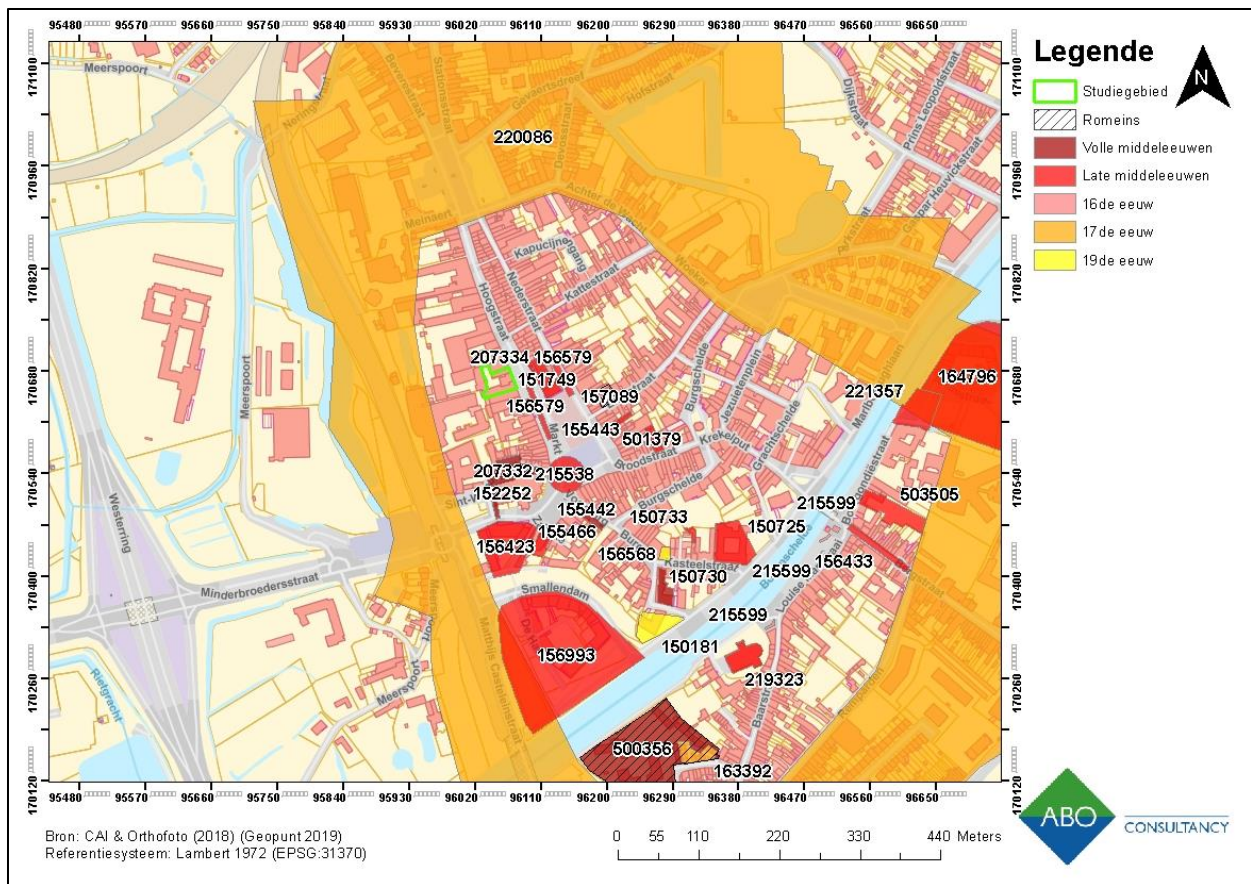

Figuur 29: Foto van een 14de-eeuwse pottenbakkersoven aan het Huis de Lalaing duiden op artisanale activiteiten op de rechteroever (Callebaut et al. 2012)

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de CAI-meldingen in de directe omgeving van het studiegebied (Figuur 30; Tabel 2). Deze bevestigen het beeld dat de oudste kern van de stad zich ter hoogte van de oude Vismarkt en Sint-Walburgakerk bevindt, ten zuidwesten van de Grote Markt (Figuur 30). De archeologische resten aan de Hoogstraat en de Grote Markt duiden op een laatmiddeleeuwse datering (eind 12de – begin 13de eeuw). Hierbij dient opgemerkt te worden dat de resultaten van het archeologisch onderzoek aan de Grote Markt van Oudenaarde nog niet gepubliceerd zijn, met uitzondering van de publicatie Crombé et al. 2012 waarbij de focus ligt op de steentijd en de OSL-dateringen van het duinenzand. De overige resultaten konden niet geïntegreerd worden in deze archeologienota omdat deze nog niet beschikbaar zijn.

Figuur 30: Overzicht van de CAI-meldingen in de directe omgeving van het studiegebied weergegeven op een orthofoto (2018) (Centraal Archeologische Inventaris 2019; Geopunt 2019)

Figuur 31: Alle CAI-meldingen binnen de historische stadskern van Oudenaarde weergegeven op het GRB (Geopunt 2019)

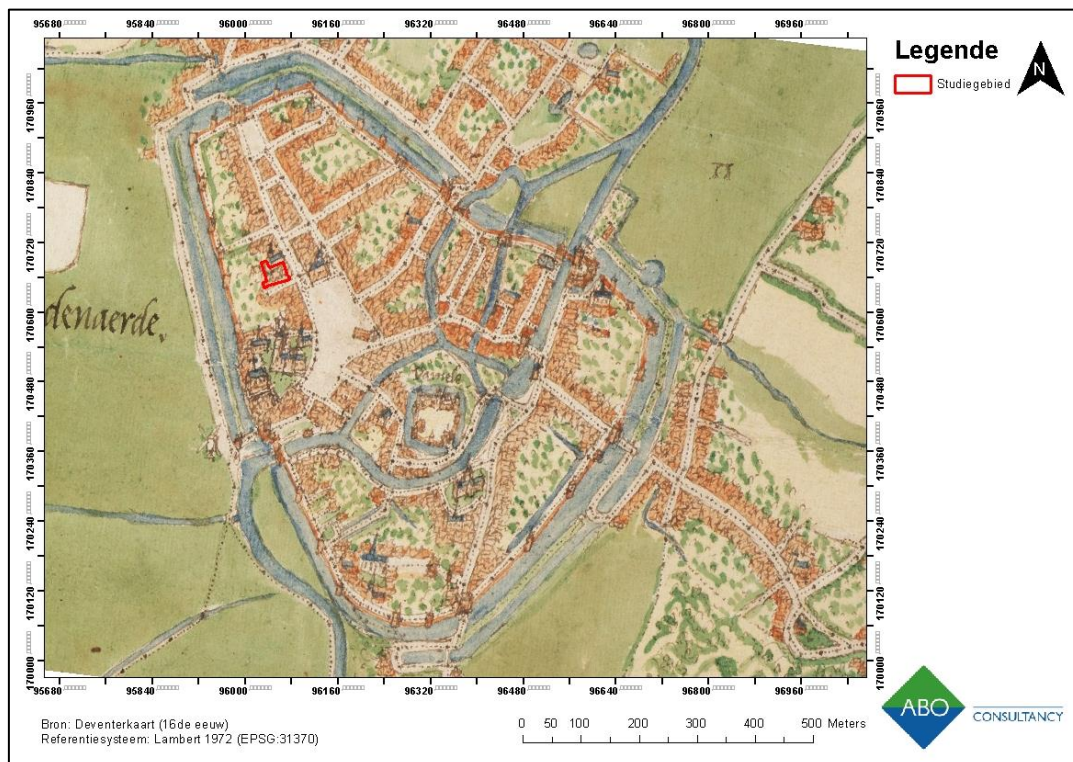
ID	Omschrijving	Datering	Bron
40130	Opgraving Hoogstraat 7 Restanten van 6 kelders, trappen, beer- en waterputten, aardewerk, glas, hout, ijzer, brons, gouden ring, organische resten	Late middeleeuwen – 20ste eeuw	Pede 2008; Debonne & Lachaert 2007
151749	Opgraving Stadhuis Vloerniveau in kasseien, Doornikse kalksteen fundament, beerput, funderingen van lakenhal, kelder, afvalput	Middeleeuwen en post-middeleeuwen	Trommelmans & Acke 2010; De Groote s.d.
152252 en 207332	Verkennd onderzoek aan de Sint-Walburgakerk Vlakgraven (170), kerkhofmuur, klokgieterskuil, extractiekuilen, funderingen Sint-Walburgakerk, kuil met aardewerk, zandwinningskuilen, mestkuil, akkerlaag	Volle middeleeuwen – late middeleeuwen – nieuwe tijd	Ameels et al., 2009; Ameels 2013a
155442	Opgraving stadsbibliotheek Grondsporen, muurresten en vloerniveaus, munt	Volle en late middeleeuwen	De Groote s.d.
155443	Opgraving Huis De Meester Muren, vloerniveaus, trapgang en beerputten	Late middeleeuwen – nieuwe tijd	De Groote s.d.
155466	Opgraving Boudewijnstoren	Late middeleeuwen	De Groote s.d.

ID	Omschrijving	Datering	Bron
	Kuilen, gracht, 14de-eeuws afwatering		
156579	Werfbegeleiding rioleringswerken Ophogingslagen van aanleg Grote Markt en uitbreiding stadsomwalling	Late middeleeuwen (1279 <i>ante quem</i>)	De Groote s.d.
157089	Toevalsvondst Funderingen Romeins grafmonument, schedel, aardewerkfragmenten, glas	Romeinse tijd	Anonieme vondstmelding 1952
207334	Opgraving Hoogstraat Mogelijke resten van smidse, kuilen met 15de-eeuwse vulling, fragmenten maliënkolder, bewapening, steenkool	Late middeleeuwen	Ameels 2013b
215538	Metaaldetectie afgevoerde grond Markt Tinnen insigne, tinnen speelgoedpaardje, tinnen ring, schrijftstift, dierlijk botmateriaal, munten, fibula	Late middeleeuwen	Anonieme vondstmelding 2017
220086	Vauban stadsomwalling	17de eeuw	CAI 2019
501379	Stadswoning De Hert (bureaustudie)	Late middeleeuwen	Castelain, 1984

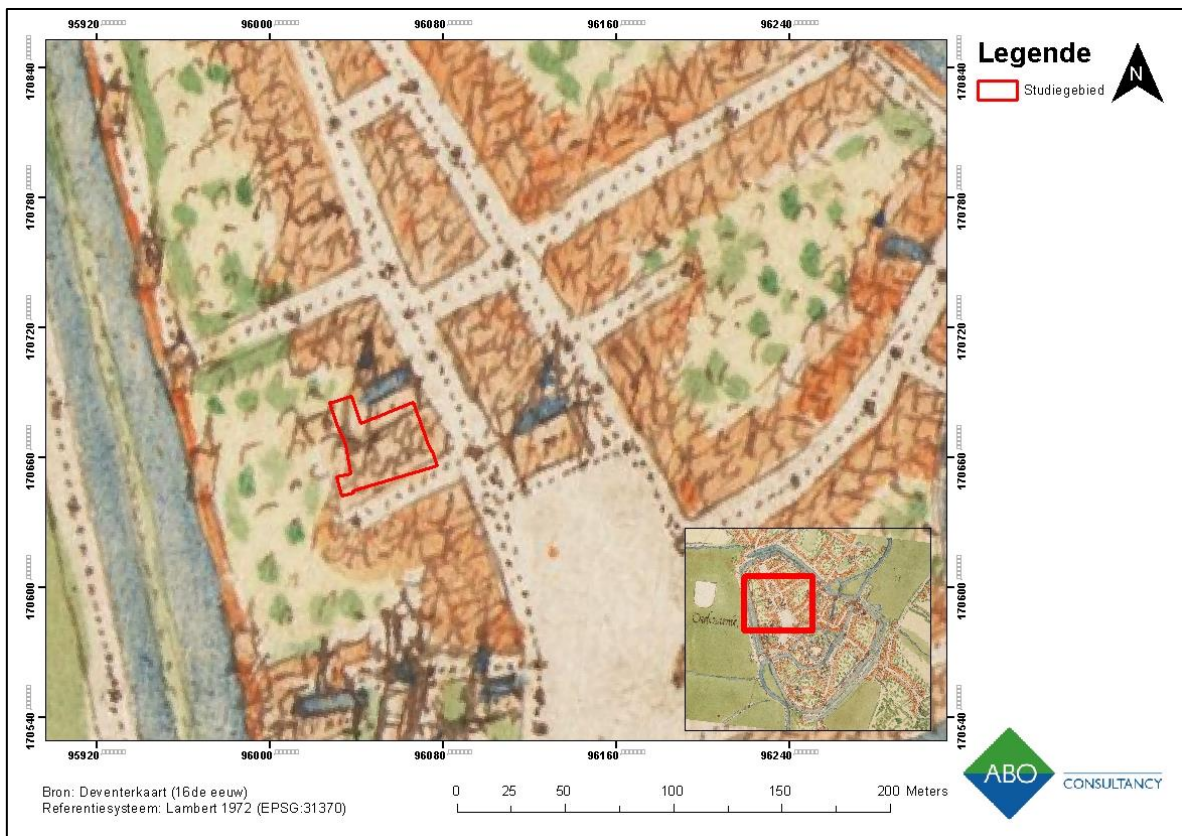
Tabel 2: Overzichtstabel van de CAI-meldingen in de directe omgeving (Centraal Archeologische Inventaris 2019)

4.1.5 NIEUWE TIJD

Na de beeldenstorm in 1566 en 1572 werden meerdere herstellingswerken uitgevoerd in Oudenaarde. In deze periode kunnen ook de eerste cartografische bronnen van Oudenaarde gesitueerd worden. De Jacob Van Deventerkaart geeft immers een zeer gedetailleerd beeld van de stad (Figuur 32). Naast het quasi ongewijzigde stratenpatroon (ten opzichte van de huidige situatie) is de laatmiddeleeuwse omwalling weergegeven en is ook het vlechtende verloop van de Schelde duidelijk. Centraal in Oudenaarde is de burcht van de heren van Oudenaarde-Pamele gelegen tussen de vertakkingen van de Schelde. Ten noordwesten ervan is de oude Vismarkt verbonden met de Grote Markt. Het stadhuis en de lakenhalle bevinden zich aan de noordzijde van de Markt. Het studiegebied bevindt zich ten zuiden van het grauwezusterklooster (IBE ID: 27150), ten noorden van een zijstraat van de Hoogstraat en ten westen van de lakenhalle (Figuur 33). Het volledige studiegebied is bebouwd. In het oosten van Oudenaarde bevindt zich het Bourgondisch kasteel aan de rechteroever van de Schelde.

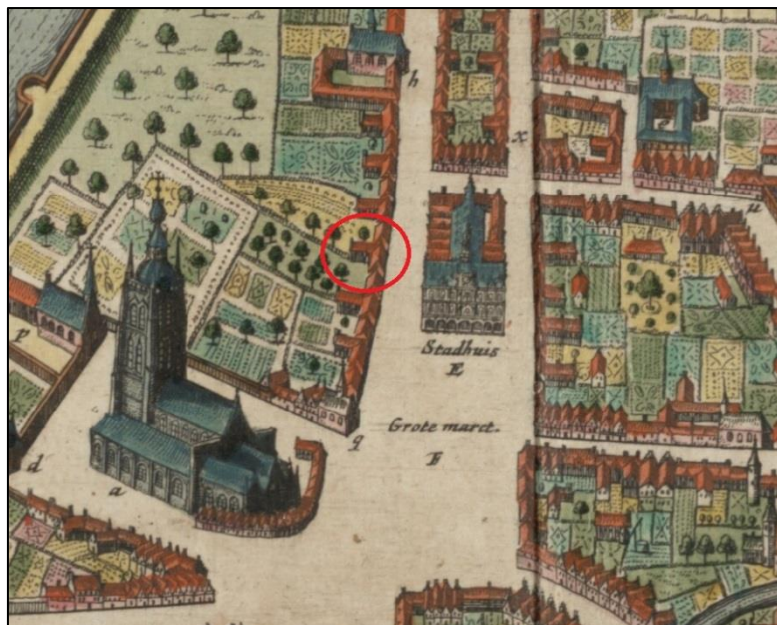

Figuur 32: Deventerkaart (midden 16de eeuw) van Oudenaarde met aanduiding van het studiegebied (Koninklijke Bibliotheek Brussel 2019)

Figuur 33: Detail van de Deventerkaart (midden 16de eeuw) van Oudenaarde met aanduiding van het studiegebied (Koninklijke Bibliotheek Brussel 2019)

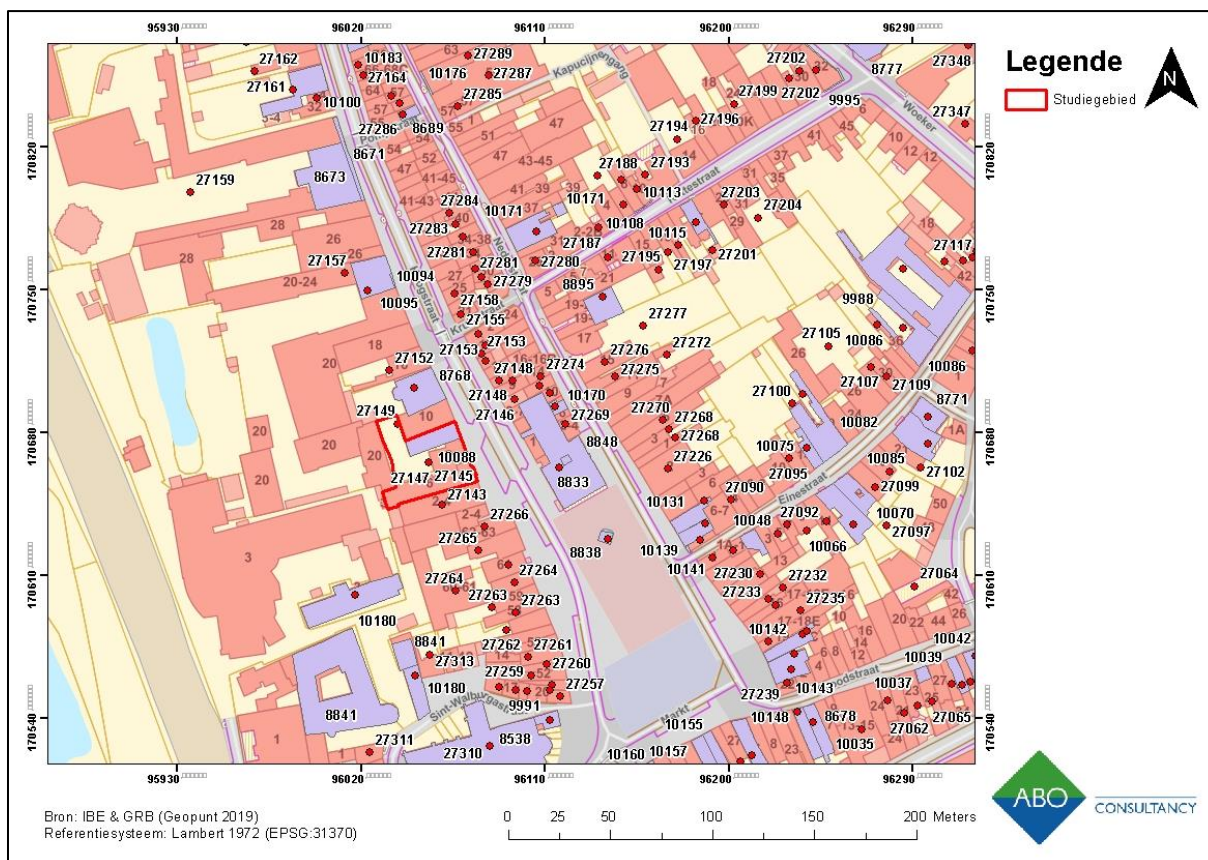
Het stadsbeeld veranderde weinig tot, in 1667, Lodewijk XIV Vlaanderen binnenvalt. Zo werd in 1670 de opdracht gegeven om de zgn. Vauban-versterkingen op te richten in Oudenaarde. Deze versterkingen vormen de huidige grens van de archeologische zone van de historische stadskern van Oudenaarde. Een eerste fase van de Vauban-versterkingen werd weergegeven op de Flandria Illustrata van Sanderus (17de eeuw) (Figuur 34). Gelijkaardig aan de Deventerkaart is er ter hoogte van het studiegebied bebouwing aan de straatzijde (Hoogstraat). Verder weg van de Hoogstraat zijn achtertuinen opgetekend. De straat aan de zuidelijke grens van het studiegebied is niet meer opgetekend. Voorts is de Scheldemeander ten noorden van de burcht van de heren van Oudenaarde-Pamele gedempt.

Figuur 34: Flandria Illustrata van Sanderus (17de eeuw) met aanduiding van het studiegebied (Universiteitsbibliotheek Gent 2019)

In 1683 wordt Oudenaarde opnieuw geteisterd door oorlog, ditmaal tussen Lodewijk XIV en Spanje. Tijdens deze oorlog wordt Oudenaarde zwaar getroffen waarbij meer dan de helft van de huizen en kerken in brand werden gestoken. Een belangrijke gebeurtenis is de zogenaamde Slag bij Oudenaarde in 1708 waarbij de Fransen een zware nederlaag leden. Deze veldslag vond plaats op enkele kilometers ten noordoosten van de historische stadskern.

De heropbouw van Oudenaarde zou nog tot het midden van de 18de eeuw duren. Veel van de gebouwen langsheen de Hoogstraat zijn te dateren in deze periode van heropbouw (Figuur 35). Het gaat vaak om classicistische heren- en burgerhuizen. De huidige bebouwing in het studiegebied is eveneens in deze periode te situeren. Zo werd Hoogstraat nr. 8 (binnen het studiegebied) vastgesteld als bouwkundig erfgoed (ID 27145; 27147; 27149) en het dak en de gevel beschermd als monument (ID 10088) (16de; 18de en 19de eeuw). Gezien de enorme hoeveelheid aan bouwkundig erfgoed en beschermde monumenten in de omgeving wordt ervoor geopteerd om deze niet afzonderlijk te bespreken. Met uitzondering van reeds bovenvernoemde bouwwerken (lakenhalle, stadhuis, Sint-Walburgakerk, etc.) kunnen de meerderheid van deze erfgoedwaarden in de periode van heropbouw in de 18de-19de eeuw gesitueerd worden. Enkele van deze huizen hebben ook oudere voorlopers uit de 16de eeuw.

Figuur 35: Vastgesteld bouwkundig erfgoed en beschermde monumenten weergegeven op het GRB (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019; Geopunt 2019)

Vanaf het midden van de 18de eeuw zijn veel cartografische bronnen voorhanden waaronder de maquette van N  zot (1747), de Villaretkaart (1745-1748) en de Ferrariskaart (1770-1778).

Met name de maquette van N  zot biedt een hoge graad van detail, waar de Villaret- en Ferrariskaart eerder een ruw beeld geven van de bebouwing in de binnenstad. Op de N  zotmaquette zijn drie gebouwen aan de straatzijde (Hoogstraat) gelegen, zoals ook het geval is in de huidige situatie (Figuur 36 - Figuur 37). Er zijn verscheidene kleine bijgebouwtjes aan de achterzijde gelegen, allen dwars op de Hoogstraat georiënteerd. Tussen de gebouwen is open ruimte (beperkt), maar er is geen achtertuin aanwezig zoals bij de nabijgelegen percelen. Op de Ferrariskaart is weliswaar wel een klein binnenpleintje opgetekend ter hoogte van het studiegebied (Figuur 39).

Het Grauwzusterklooster aan de noordelijke grens van het studiegebied is zowel op de N  zotmaquette aangeduid als op de Villaret- en Ferrariskaart (Figuur 38 - Figuur 39).

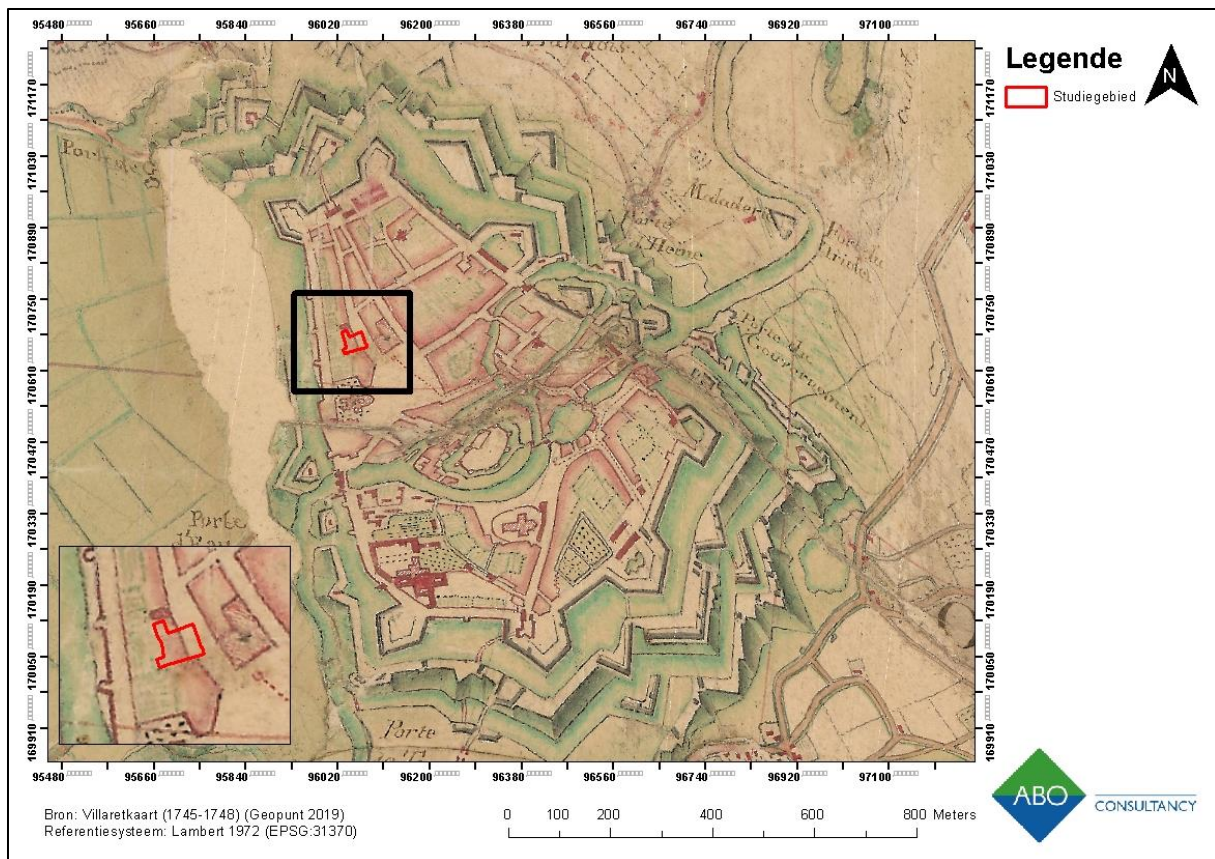
De Vauban-versterkingen zijn volledig weergegeven op de drie kaarten. Deze bevinden zich rond de volledige stad, met uitzondering van de westzijde. Deze flank omvat immers een lager gelegen en nat gebied, waardoor men niet vreesde voor een aanval vanuit deze zijde (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019: ID 14106).

Figuur 36: Bovenaanzicht van de maquette van N  zot (1747) met aanduiding van het studiegebied (ErfgoedInzicht 2019)

Figuur 37: Detailfoto's van de maquette van Nézot (1747) met aanduiding van het studiegebied (ErfgoedInzicht 2019)

Figuur 38: Villaretkaat (1745-1748) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2019)

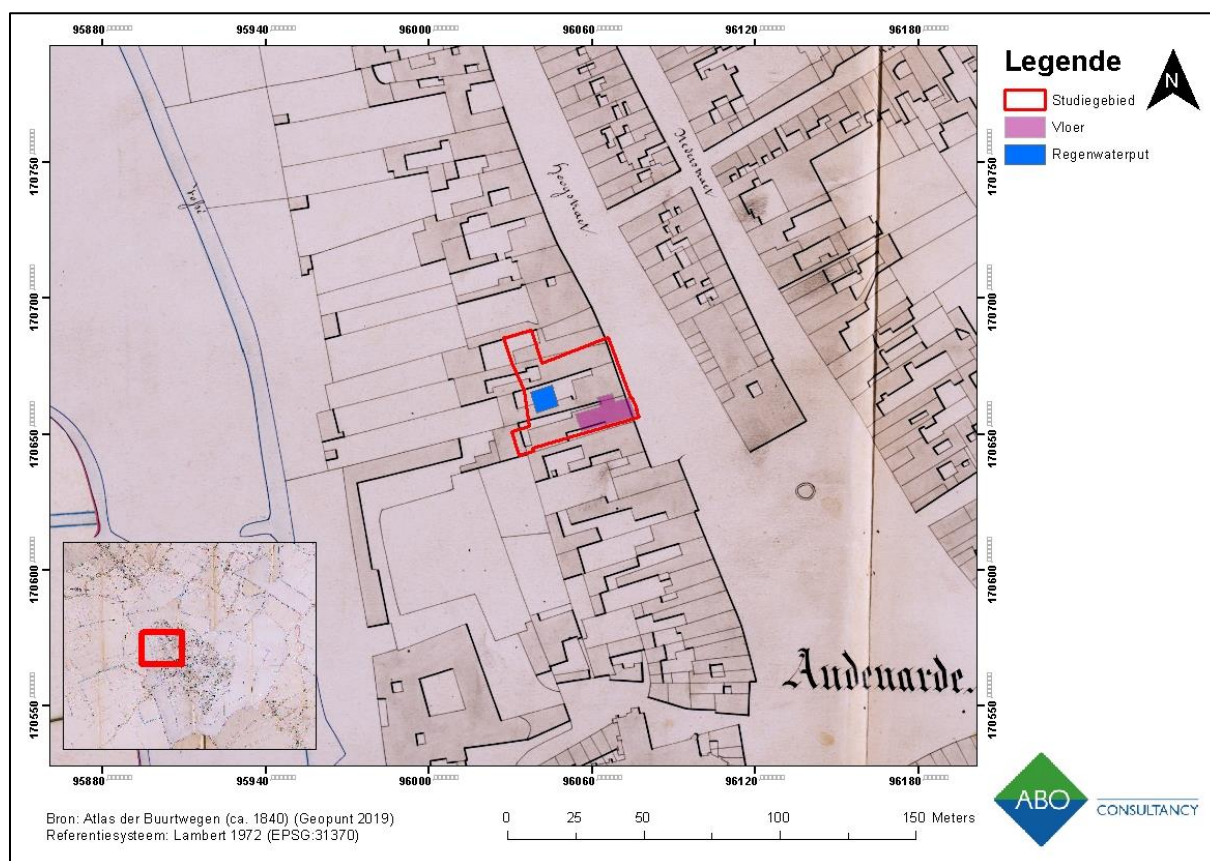

Figuur 39: Ferrariskaart (1770-1778) met aanduiding van het studiegebied en de geplande werkzaamheden (Geopunt 2019)

4.1.6 NIEUWSTE TIJD

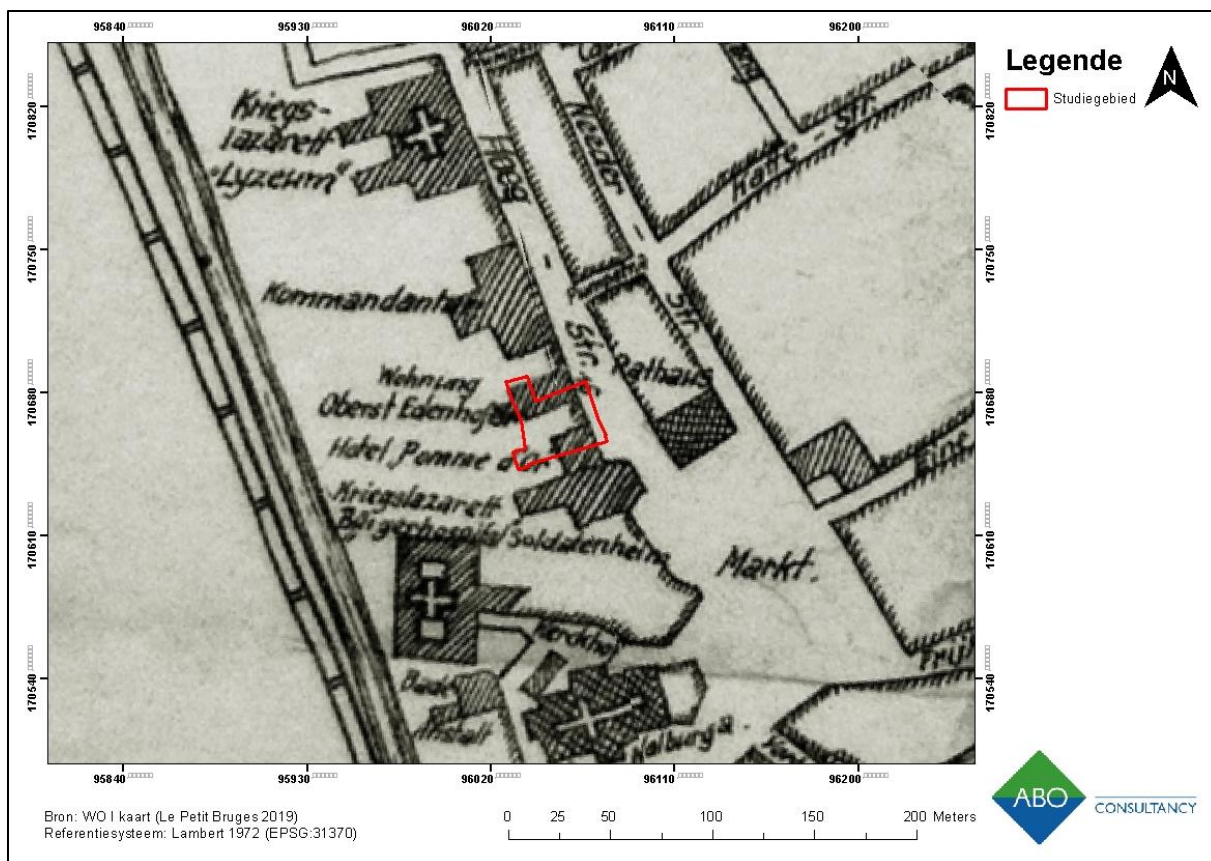
Op het einde van de 18de en in de loop van de 19de eeuw neemt de industriële activiteit in Oudenaarde toe. Hierbij verdwijnen de kleine handelsbedrijfjes uit de historische stadskern en ontstaan er brouwerijen, molens en textielindustrie aan de rand van de stad. De 19de-eeuwse stadsontwikkeling manifesteert zich dus als de oprichting van fabrieken en arbeidershuizen aan de periferie van Oudenaarde. De Vauban-versterkingen verdwijnen ook langzamerhand.

Binnen het huidige studiegebied verandert er weinig. Gelijkaardig aan de Ferrariskaart is er op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) een binnenpleintje opgetekend achter de bebouwing aan de Hoogstraat (Figuur 40). Gezien het de huidige bebouwing betreft, zullen er geen noemenswaardige veranderingen meer optreden. Recentere topografische kaarten zoals de Vandermaelenkaart, Popp-kaart en enkele topografische kaarten van het National Geografisch Instituut werden geraadpleegd maar leverden geen nieuwe informatie op. Overigens is de graad van detail bij deze kaarten vaak beperkt – zo wordt de bebouwing binnen de historische stadskern vaak algemeen weergegeven waarbij de individuele gebouwen niet van elkaar te onderscheiden zijn.

Figuur 40: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het studiegebied en de geplande werkzaamheden (Geopunt 2019)

In de Eerste Wereldoorlog werd Oudenaarde zwaar getroffen, met name in november 1918. De Sint-Walburgakerk, het stadhuis en de bruggen over de Schelde waren aan herstelling toe. Tijdens WO I verbleven meerdere Duitse officieren in Oudenaarde, met name in de Hoogstraat. Een kaart toont aan dat de commandant verbleef in het kloostergebouw aan de noordelijke grens van het studiegebied. Binnen het huidige studiegebied verbleef een kolonel ('*Oberst*') met de naam Edenhofer (Figuur 41). Aan de zuidelijke grens van het studiegebied was het hotel *Pomme d'Or* gelegen (Le Petit Bruges 2019).

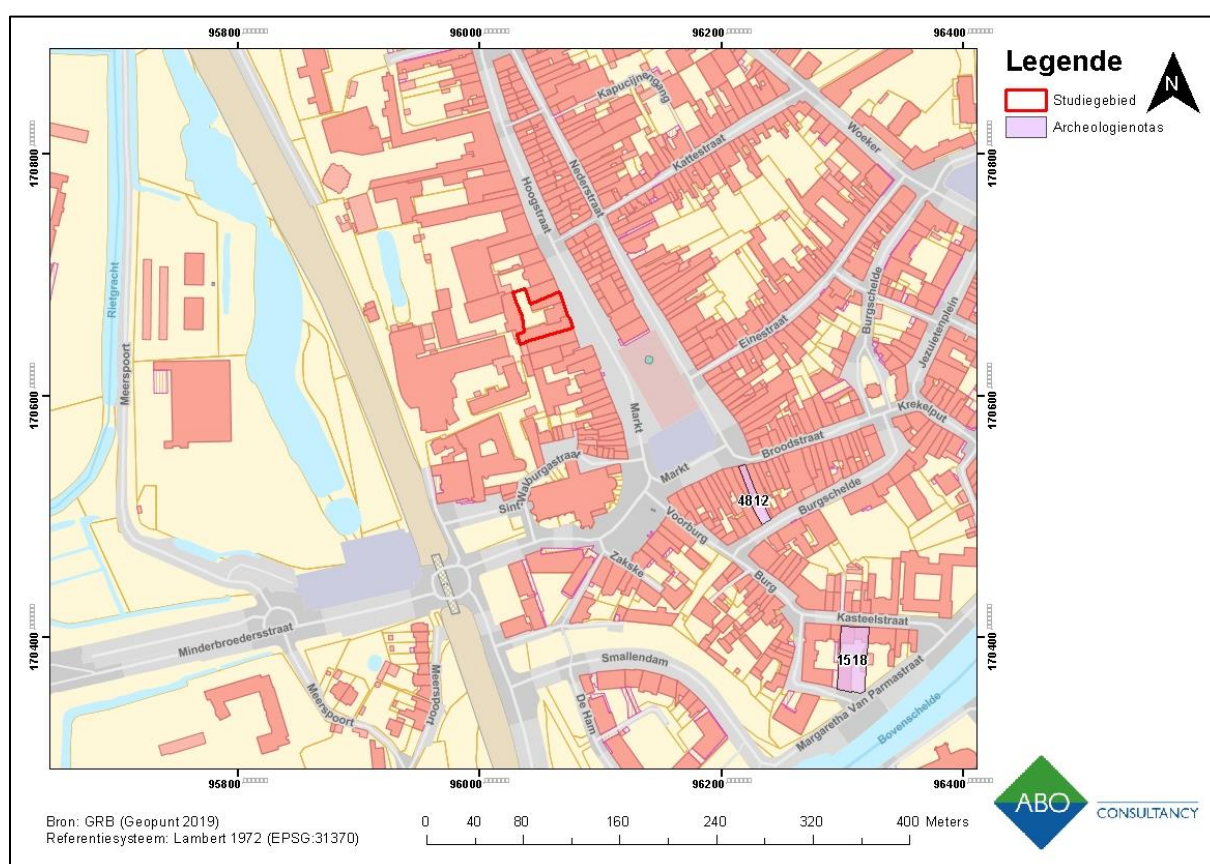

Figuur 41: Kaart van Oudenaarde met gebouwen bezet door Duitse officieren (geraadpleegd op 24/10/2019 via http://www.le-petit-bruges.be/html_LPB_geschiedenis/oorlog.html; uit de tentoonstelling 'Stad onder Vuur')

4.2 ARCHEOLOGIENOTA'S WAARVAN REEDS AKTE GENOMEN WERD

Er werden twee archeologienota's opgesteld in de directe omgeving. De eerste archeologienota (ID 1518) werd opgesteld voor een terrein ter hoogte van de burcht van de heren van Oudenaarde-Pamele. Gezien deze burcht goed gedocumenteerd is en een hoog potentieel op kennisvermeerdering biedt op basis van een bureaustudie, werd rechtstreeks een opgraving geadviseerd (De Gryse et al. 2016).

De tweede archeologienota beschrijft een terrein aan de zuidoostelijke rand van de Markt van Oudenaarde. Binnen dit dossier wordt eveneens een hoog archeologisch potentieel toegekend aan het perceel en is de kennisvermeerdering ten gevolge van de werkzaamheden aanzienlijk. Omwille van de aard van de werken (uitbraak funderingen, werken aan waterput) werd ervoor geopteerd om het archeologisch onderzoek door middel van een werfbegeleiding te laten plaatsvinden (Acke & Bracke 2017).

Figuur 42: Archeologienota's in de omgeving weergegeven op het GRB (Geopunt 2019)

ID	Type onderzoek	Advies	Bron
1518	Bureaustudie	Opgraving	De Gryse et al. 2016
4812	Bureaustudie met controleboringen	Werbbegeleiding	Acke & Bracke 2017

Tabel 3: Tabel met archeologienota's in de omgeving van het studiegebied (Agentschap Onroerend Erfgoed 2018)

5 BESLUIT

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

- Steentijden

Het studiegebied bevindt zich op een zandige opduiking in de Scheldevallei. Hoewel de steentijdvondsten beperkt zijn te Oudenaarde, zijn deze niet geheel afwezig. Zo werden bij een opgraving op de Grote Markt, vlakbij het studiegebied en eveneens op een zandige opduiking, silexartefacten gevonden (zowel *in situ* als *ex situ*). Daarnaast werden ook buiten de stadskern, met name ter hoogte van Oudenaarde Donk (ca. 1km ten westen van het studiegebied) een groot aantal vuursteenartefacten aangetroffen. Hoewel deze landschappelijke situatie verschilt ten opzichte van het huidige studiegebied, duidt dit erop dat er tijdens de steentijd bewoning was in de ruime omgeving van Oudenaarde.

- Metaaltijden

Er zijn tot op heden geen archeologische resten uit de metaaltijden gekend in Oudenaarde. Gezien de gunstige landschappelijke locatie kan het echter niet worden uitgesloten dat er archeologische resten uit deze periode kunnen worden aangetroffen.

- Romeinse tijd

Archeologische resten uit de Romeinse tijd zijn schaars en beperkt tot een anonieme vondstmelding van een grafmonument met botmateriaal en een beugelfibula die *ex situ* werd aangetroffen. Het potentieel is dus eerder laag, maar niet onbestaande. Hierbij dient er rekening mee gehouden te worden dat indien er Romeinse resten worden aangetroffen, deze mogelijk van funeraire aard zijn gezien de aanwezigheid van een Romeins grafmonument in de nabije omgeving.

- Middeleeuwen

Tijdens de vroege middeleeuwen is de bewoning hoofdzakelijk te situeren rond Ename. Vanaf de volle en voornamelijk late middeleeuwen komt Oudenaarde steeds meer op de voorgrond door de bloeiende handel en textielnijverheid. De bewoning langsheen de Hoogstraat werd op basis van opgravingen vlakbij het studiegebied op het einde van de 12de en begin van de 13de eeuw gedateerd. Vanaf deze periode bevindt het studiegebied zich binnen de omwalling van Oudenaarde en zal er continue bewoning aanwezig zijn tot op heden. Er is dus een hoog potentieel voor het aantreffen van archeologische resten vanaf het einde van de 12de eeuw.

- Nieuwe tijd

Tijdens de nieuwe tijd worden vele heren- en burgerhuizen opgericht langsheen de Hoogstraat waar voorheen middeleeuwse bebouwing aanwezig was, zo ook ter hoogte van het huidige studiegebied. De huidige bebouwing binnen het studiegebied dateert uit deze periode en werd vastgesteld als bouwkundig erfgoed en beschermd als monument (huisnr. 8). Bovendien duiden meerdere cartografische bronnen op bebouwing binnen het studiegebied (Nézot, Villaret, Ferraris).

- Nieuwste tijd

Gezien de huidige bebouwing dateert uit de nieuwe tijd zijn er geen noemenswaardige veranderingen opgetreden in de nieuwste tijd. Wel kan op basis van een kaart uit de Eerste Wereldoorlog gesteld worden dat er een Duitse kolonel verbleef in één van de huizen binnen het studiegebied.

Oudenaarde lag echter buiten de frontzone, bijgevolg worden er geen archeologische resten verwacht uit de Eerste Wereldoorlog, hoewel dit niet uit te sluiten is.

5.2 SAMENVATTING EN POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen aan de Hoogstraat nrs. 6-8 (Oudenaarde).

Het doel van dit onderzoek was drieledig. Ten eerste werd op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede werd nagegaan hoe goed deze archeologische resten zijn bewaard en in hoeverre ze zijn bedreigd door de geplande bouwwerken. Ten derde werd nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

- 1) Op basis van een landschappelijk en archeologisch onderzoek is het potentieel op het aantreffen archeologische resten vanaf het einde van de 12de eeuw het hoogst, gezien er vanaf dan continue bebouwing is langsheen de Hoogstraat en binnen het studiegebied. De kans op het aantreffen van steentijd materiaal is eveneens reëel. Zo werden bij archeologisch onderzoek op de Grote Markt silexartefacten gevonden in de top van het duinenzand. Gezien het studiegebied zich op dezelfde zandopduiking bevindt, dient rekening gehouden te worden met het steentijdpotentieel. Met betrekking tot de metaaltijden en Romeinse periode kan niet uitgesloten worden dat dit aanwezig is, maar het potentieel hiervoor is eerder laag tot matig vanwege de afwezigheid van metaaltijdvondsten- of –sites. De Romeinse vondsten zijn eveneens beperkt.
- 2) De geplande werkzaamheden voorzien in de aanleg van regenwaterputten (60m²) tot 2,5m-mv ter hoogte van het binnenplein achter de huidige bebouwing. Aan de straatzijde zal ter hoogte van huisnummer 6 een nieuwe vloerplaat gelegd worden (0,30m-mv). Tijdens een terreinbezoek werd vastgesteld dat de volledige bebouwde zone onderkelderd is (tot minimaal 2m-mv). Het aanleggen van een nieuwe vloerplaat heeft dan ook geen impact op mogelijke archeologische resten. De aanleg van de regenwaterputten bedreigt wél mogelijke archeologische resten. Aangezien de nieuwe nutsleidingen die naar de regenwaterputten leiden in de huidige kruipkelder worden aangelegd, zal deze aanleg geen impact hebben op mogelijke archeologische resten.
- 3) Het potentieel tot kennisvermeerdering voor het aantreffen van archeologische resten is hoog vanaf de 12de eeuw. Daarnaast is de kans op het aantreffen van steentijd materiaal reëel, hetgeen een belangrijke bijdrage zou kunnen leveren aan de oudste geschiedenis van Oudenaarde. Voor de tussenliggende periodes (metaaltijden, Romeins) is er een lager archeologisch potentieel, maar indien er archeologische resten uit deze periode worden aangetroffen, zouden deze een hiaat in de geschiedenis van Oudenaarde kunnen opvullen, leidend tot aanzienlijke kenniswinst.

Op basis van bovenstaande argumenten wordt **verder archeologisch vooronderzoek geadviseerd ter hoogte van de nieuw aan te leggen regenwaterputten**. Dit wordt verder toegelicht in het Programma van Maatregelen.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		4 november 2019
Toon Moeskops	Business Unit Manager		4 november 2019
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		4 november 2019

7 BIBLIOGRAFIE

Acke B., Bracke M., 2017. *Archeologienota Oudenaarde Markt 24*, 19/09/2017.

Ameels V., e.a., 2009. Verkennend onderzoek in de Sint-Walburgastraat te Oudenaarde (O.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 32, 80-81.

Ameels V., 2013a. Oudenaarde – Sint-Walburgakerk. Opgravingsrapport, *intern OE-rapport*, Brussel.

Ameels V., 2013b. Oudenaarde – Hoogstraat. Opgravingsrapport, *intern OE-rapport*, Brussel.

Bogemans F., Vandenberghe D., 2011. OSL-dating of an inland dune along the lower River Scheldt near Aard (East-Flanders, Belgium), *Netherlands Journal of Geosciences* 90, 23-29.

CadGIS 2018: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 18 juli 2018).

Callebaut D., De Groote K., Ameels V., 2012. Het ontstaan van de stad: een moeizaam verhaal. In: Trio P., Castelain R., Van Kerkhoven G., De Smet M. (red.), *Tijd voor Oudenaarde*, 17-32.

Castelain R., 1984. De woning De Hert in de Broodstraat, *HGOK* 21, 186-194.

Crombé Ph., Cruz F., De Graeve A., De Grave J., De Maeyer W., Halbrucker E., Teetaert D., Vandenberghe D., Vandendriessche H., 2018. Optically stimulated luminescence dating of an aeolian dune, occupied during the Final Palaeolithic and Neolithic, along the Upper Scheldt valley at Oudenaarde “Markt” (prov. Of East-Flanders, BE), *Notae Praehistoricae* 38, 49-70.

Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2019

Debonne V., Lachaert P.-J., 2007. Een middeleeuws huis in Oudenaarde (prov. Oost-Vlaanderen): historisch en bouwhistorisch onderzoek in Hoogstraat 7, *Relicta* 3, 237-288.

De Groote K., s.d. *IAP opgravingen en waarnemingen verricht dor de Buitendienst Oost-Vlaanderen, tussen 1990 en 1999, uitgezonderd de abdijsite van Ename*.

De Gryse J., Thys C., De Tollenaere J., Willaert A., 2016. *Jan Zonder Vreeslaan (Oudenaarde, Oost-Vlaanderen)*, Sint-Michiels-Brugge.

DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2019: Topografische kaarten [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 18 juli 2019).

Geopunt Vlaanderen 2019: Basiskaarten (Luchtfoto 2019, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 18 juli 2019).

Geopunt Vlaanderen 2019: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 18 juli 2019).

Geopunt Vlaanderen 2019: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 26 september 2019).

Inventaris bouwkundige Erfgoed: IBE 2019

Lemay N., 1999. Opgravingen in de voormalige abdij Maagdendale (Oudenaarde) (Oost-Vlaanderen), *Archaeologia Mediaevalis* 22, 71.

Lombaert L., 2007. Een mesolithische vindplaats te Oudenaarde-Donk: een ruimtelijke, typologische en technologische analyse, *Notae Praehistoricae* 27, 89-99.

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online],. www.ngi.be (geraadpleegd op 18 juli 2018).

Pede R., 2008. Archeologisch onderzoek lang de Hoogstraat te Oudenaarde in 2006, *RO-Vlaanderen* 2006/188.

Trommelmans R., Acke B., 2010. Archeologisch en muurarcheologisch onderzoek stadhuis Oudenaarde (prov. Oost-Vlaanderen). Basisrapport – december 2010, *Group Monument, Afdeling archeologie, Rapport* 2010/07.

Van Ranst E & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent.